

КНИЖКЕНИК

ІНДЕКС

21644

review

#07-2004

ПРО ВСІ КНИЖКИ І ВСІХ ПИСЬМЕННИКІВ

ІГРИ НЕФАНТАСТИЧНОЇ ДОБИ

МАРИНА ТА СЕРГІЙ ДЯЧЕНКИ

✉ замовляйте книжки поштою!

МАЙСТЕР-КЛАС ДЛЯ ЛАВРЕАТІВ

ХРОНІКА

Світлана Костянтіна Родіка

Феодосійський дитячий письменник, експерт рейтингу «Книжка року» **Євген Білоусов** провів майстер-клас із читачами Київської юнацької бібліотеки. Юним літератам також презентовано збірку **Тарасовими шляхами**, де зібрано твори переможців Першого Всеукраїнського конкурсу книжок, створених дітьми, — конкурсу, також організованого п.Білоусовим спільно з товариством «Просвіта».

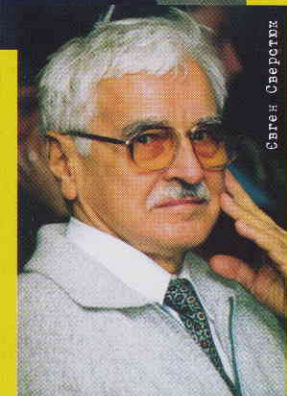
Один із переможців конкурсу «Тарасовими шляхами»

Роман Корогодський

ЕЛІТНА КНИЖКА

У Клубі шанувальників Юрія Шевельова відбулася презентація чергового випуску серії «Українська модерна література» — книжки **Родинне вогнище Зерових** (К.: Гелікон). Головували, як зазвичай, **Роман КОРОГОДСЬКИЙ** та **Валерій ШЕВЧУК**.

Євген Сверстюк

Андрій та Марія Кочури

Сергій Білокінь

Валерій Шевчук

Михайло Коцюбинський

«Книжник-Review» передплатують
276 провідних книгарень країни
Реклама у нас —
шлях до прилавків.

»» Кольорові шпальти	
1-ша сторона обкладинки кутова реклама	1500
2-га сторона обкладинки	1200
1/2 шпальти	700
3-тя сторона обкладинки	1000
1/2 шпальти	600
4-та сторона обкладинки	1200
1/2 шпальти	700
Внутрішні шпальти	900
1/2 шпальти	500
1/4 шпальти	300
Центральний розгорт (дві шпальти)	1850
»» Двоколірні шпальти	
1 шпальта	550
1/2 шпальти	350
1/4 шпальти	200
»» Блок (1/6 кольорової шпальти)	
Вихідні дані на одне видання з анотацією, ціною і сканованою обкладинкою, адресою і телефоном видавця або реалізатора	200
»» Блок (1/6 двоколірної шпальти)	
	120

Вартість (грн.) з ПДВ*

ЦІНИ НА РЕКЛАМУ В КР — ЗМЕНШЕНО!

ПЕРЕВАГИ

Кольорова реклама на обкладинці і вклейках формує респектабельний імідж фірми, свідчить про її готовність до співпраці з новими клієнтами, робить ваші книжки упізнаваними для продавців, покупців і читачів.

ЗНИЖКИ З ОПЛАТИ

- 2-х публікацій - 5%
- 3-х публікацій - 10%
- 4-х - 5-ти публікацій - 15%
- 6-ти й більше - 20%

ПЕРЕВАГИ

Уможливіло розміщення більшого обсягу інформації про книжки, автора, фірму (інформаційні статті, інтерв'ю).

Розміщення зображення обкладинки книги з короткою анотацією на сторінці «Книга-поштою» — 200 грн.

ПЕРЕВАГИ

Комерційно найраціональніше за показником ціна/якість

Тел./факс: 416-05-57
e-mail: galina@elitprofi.com.ua

* Ціни вказано без урахування податку на рекламу

ЗМІСТ

8-9

ЗНАКИ ДУШІ
В КАРТИНКАХ

14-15

ВІРА, МІТИ Й МИ

19-21

ФІЛОСОФСКА
СЛУЖБА ДАІ

22-24

БРЕХНЯ
ЧИ МАНІПУЛЯЦІЯ?

27-29

ПРО ЛЬВІВ,
ДОНБАС, СЕВАСТОПОЛЬ І
ЩЕ ДЕЩО

25, 30

МЕДІЇ НА ПАНЕЛІ

МАРИНА ТА СЕРГІЙ ДЯЧЕНКИ:
ІГРИ НЕФАНТАСТИЧНОЇ ДОБИ

15—18 квітня в Києві відбудеться Міжнародна асамблея фантастики «Портал-2004», яку влаштовують видавничий дім «Мой компьютер», журнали «Мой компьютер» та «Реальность фантастики». Почесний президент Асамблеї — Марина і Сергій ДЯЧЕНКИ, чії твори щороку здобувають найвищі відзнаки фантастичних конвентів на теренах СНД. Остання перемога — Гран-прі «Роскона» за роман «Пандем». Їм — слово.

К.р.: — Конвентів фантастики в Україні більше, як лавиноподібно: «Зоряний міст» у Харкові, були конвенти у Одесі, Миколаєві, торік — «Київкон» у столиці, тепер іще й «Портал». Це — нормально?

С.д.: — Почнемо з того, що чим більше гарних жінок навкруги — тим життя краще. Красива й розумна жінка — це свято. І конвент фантастів — свято розумних і цікавих людей. Що частіше вони збираються разом — то краще в такому світі жити.

М.д.: — Будь-який конвент — це акт творчості. Питати, чи потрібен ще один конвент, коли є вже досить інших, — усе одно, що дивуватися: навіщо письменникові писати багато книжок замість одразу створити одну, найкращу? Так не буває в літературі, і так не буває у фендомі, серед поціновувачів фантастики. Поки якийсь новий конвент не відбудеться кількаразово, поки не набуде традиції, — доти оцінити його вплив на процес неможливо.

С.д.: — Усі конвенти — різні. Ідея «Порталу» унікальна: — поєднати світ фантастики зі світом комп'ютерних ігор. Принаймні, я не знаю таких прецедентів. Зустрічатимуться творці фантастичних світів: літерати, програмісти, кінематографісти, художники. Нам, письменникам, дуже цікаво долучитися законів створення комп'ютерних ігор. Харків'яни, наприклад, зробили розкішну гру за «Вієм» Гоголя. Хіба не цікаво! Ігри чим далі більше стають інтерактивними, інтелектуальними, вони «всотують» мізки гравців. А на це здатне лише мистецтво. Нове мистецтво? За комп'ютерними іграми — майбутнє. Фантастична література вже буде не лише екранізуватися, а й комп'ютеризуватися. Літерати мусять над цим замислюватися.

К.р.: — І Ви вже замислюєтеся над тим, що з'являться ігри за, скажімо, романами «Страта» або «Печера»?

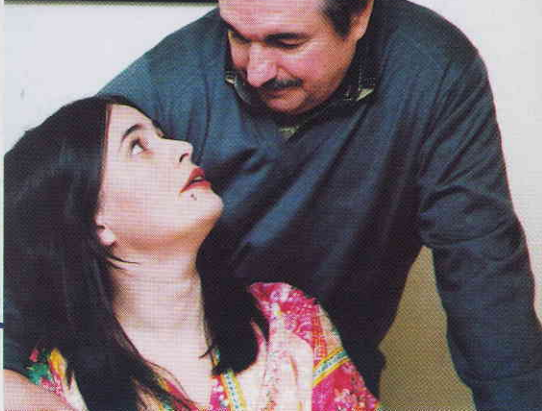
М.д.: — Про це можемо поки що лише мріяти, бо станеться таке не скоро. А причина дуже прозаїчна: в Україні немає цивілізованого ринку комп'ютерних продуктів. Створення гри — дуже дорогий процес. Оплачувати його мусять покупці копій. Тобто тиражі повинні бути абсолютно легальні. На заваді комп'ютеризації фантастики в Україні стоять пірати.

С.д.: — Можна говорити ще про певне технічне відставання, але креативного відставання у творенні комп'ютерних ігор в Україні немає.

Друга відмінність «Порталу» — синтез. Хочемо «дослідити» фантастичний елемент в інших, «нефантастичних» жанрах мистецтва. Скажімо, хочемо подивитися на фантастику в контексті постмодернізму. А може, виявиться, все навпаки, — постмодернізм як розвиток фантастики? Взагалі, ми принципово розглядаємо «фантастику» в набагато ширших рамках, аніж просто різновид літератури. Це спосіб мислення, парадоксальність світосприйняття. На Асамблеї ми будемо вручати премію «Сонячна машина» — і вона геть особлива. Назву її перейнято від класичного фантастичного роману Володимира Винниченка, та сучасні фантасти нагороджують нею не колеґ-фантастів, а видатних сучасників, чия творчість не пов'язана з жанром безпосередньо, але сприяє розвитку фантастики. Премія має бути (як і «Портал») щорічною, а лауреатами стануть автори вершинних творів української літератури, кінематографу, музики, театру, живопису та інших мистецтв — творів, що несуть людяність і роблять життя яскравішим. Знаєте, хто буде першим лауреатом?

Світлина Костянтина Родика

Засновник і видавець:

ТОВ «Редакція газети «Книжник-Ревю».

Виходить з серпня 2000 р.

Свідцтво про реєстрацію:

КВ №4463 від 11 серпня 2000 р.

Передруки і переклади дозволені лише за згодою редакції. Редакція може не поділяти погляди авторів. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори публікацій, реклами
® — рекламодавці.

Головний редактор: **Костянтин Родик**;
перший заступник — **Галина Родіна**;
заступник — **Тетяна Щербаченко**;
верстка — **Роман Марчишин**.

За підтримки
Фонду сприяння
розвитку мистецтв.
Почесний Президент —
Анатолій Толстоухов

Адреса редакції: Андріївський узвіз, 2-в,
Київ-70, 04070.

Тел.: (044) 238-65-19, 416-05-57.

Адреса для листування: а/с 135, Київ-70, 04070

e-mail: booker@review.kiev.ua

ІНДЕКС «КНИЖНИК-РЕВЮ» — 21644.

© «Книжник-ревю» 2004

Друкарські роботи забезпечило ТОВ «Тріада»,
вул. Артема, 25. тел.: 531-30-80

Зам №

Наклад — 3 000

Кр: — Хто ж?

С.Д.: — Можу натякнути: це той вимір царівності, що його кожен з нас пам'ятає з дитинства й береже все життя. І, окрім усього, — це світовий рівень нашої культури. Вручити цю премію буде для нас великою честю й радістю.

Третя відмінність «Порталу» — наявність конкурсу україномовної фантастики, чого також ніде нині немає.

Кр: — А чи потрібно розділяти російськото україномовну фантастику?

М.Д.: — Наша Асамблея — міжнародна. Скажімо, у програмі конференції «Зарубіжжя фантастики» ми очікуємо дуже цікаві виступи гостей з Польщі, де активно перекладають нашу фантастику, з Нової Зеландії, яка оголосила себе «територією Середзем'я», уявної країни, що стала тепер реальною. Сподіваємось почути багато цікавого від директора єдиного у світі Музею фантастики (Швай-

царія). І, звичайно, конвент — це акт реалізації так званого фендому. А цей фендом сьогодні існує на території колишнього СРСР у російськомовній «оболонці». Тому цей фендом просто технічно — через незнання української мови — не може оцінити україномовну фантастику. І саме через це вона випадає з конкурсу найкращих творів (роман, повість, новела, критичні статті). Першим кроком ми мусимо показати російськомовному фендому, що існує таке явище, як україномовна фантастика. Тому організатори Асамблеї, Михайло Литвинюк та Оргкомітет, створили професійне журі, яке й визначить кращу книжку. Сподіваємось, що цей конкурс буде стимулятором літературного процесу, його якості.

Кр: — Невеликий репертуар україномовної фантастики зумовлений лише «одномовністю» фендому?

С.Д.: — В усьому світі накладі детективів, мелодрам разів у три-чотири перевищують накладі фантастики. Фантастика — це приблизно 10 відсотків книжкового ринку. У країні Лема — у Польщі — фантастика видається накладом 2-3 тисячі. Але ж це стартові накладі. У нас вони теж невеликі, а взагалі вже маємо понад мільйон копій.

М.Д.: — Фантастика — це шлях до світопізнання, який сам по собі цікавий небагатьом. Тож про мільйонні накладі говорити взагалі некоректно. Але чому в сучасній Україні видається мало фантастики? Очевидно, не час. Потяг до фантастики — ознака того, що людина думає про майбутнє. Про те, як житимуть онуки. Хіба в нинішній Україні думають про те, як житимуть українці в якомусь 2060-му році? Інша частина фантастики — ескапістська, казки для дорослих — вона більш розвинута, але теж потребує певного стану читацької душі, світосприйняття. Сприйняття світу не лише як грубо матеріального об'єкту, а й як умови матеріалізації думки, мрії. Відсоток таких читачів серед громадян України також дуже низький. Третій аспект фантастики — філософська притча. Але й тут справи так само безрадісні. Навіть на книжки того ж Станіслава Лема немає належно широкого попиту серед наших співгромадян. В Україні — не фантастичний час.

Кр: — Але ж і в нас користується шаленою популярністю, принаймні, кінофантастика: «Володар перснів», «Матриця»...

М.Д.: — Це професійно прекрасно зроблене комерційне кіно, розраховане на те, щоб розважити людину. Щоб додати яскравих фарб у сіре життя. Щоб екшн захопив тебе, і щоб ти раптом подумав: а чи довк-

ЧУДОВА СІМКА

за версією експертів «Книжник-Review»

1. Володимир ІКОННИКОВ. Історичні портрети; **Микола ПЕТРОВ.** Скрижали пам'яті. Сер. «Пам'ятки історичної думки України». — К.: Либідь, 428 + 336 с. (п)

Історія завжди наздоганяє невігласів повторами й примушує «назубок» завчати погано засвоєне. Так трапляється не лише з окремими особистостями, але навіть із народами та націями: щоб стати собою, спершу треба пізнати себе. Бодай для того, аби чіткіше й рельєфніше побачити власні хиби й чесноти, спромоги й нездаючі. Українська історія й літературна класика досьогодні залишається землею, незнаною навіть для фахівців: Грушевський заступив собою ледь не всю історичну науку, Шевченко — зазедве не всю літературу XIX і попередніх століть. Утім, парадокс, що досі не прочитані навіть вони (ані розмаїття біографій, ані розмаїття інтерпретацій в Україні не було й немає). Що казати про інших? Попри все, для допитливих дещо таки видається, хоча й лишається на маргінесах суч-укр-інформ простору. Шкода, якщо не здобудуть належного резонансу щойно перевидані праці «вченого-фундаменталіста» Володимира Іконникова (1841—1923), присвячені історії Східної Європи XIV — початку XIX століть, та «Перші спроби історіографії української літератури» укупі зі спогадами про життя духовенства та академічну корпорацію Києва Миколи Петрова (1840—1921).

МИХАЙЛИНА КОЦЮБИНСЬКА
МОЇ ОБРІЇ

МИХАЙЛИНА КОЦЮБИНСЬКА
МОЇ ОБРІЇ

2. Михайлина КОЦЮБИНСЬКА. Мої обрії: В 2-х т. / Інститут літ-ри ім. Т.Г.Шевченка НАН України, Центр Європейських гуманітарних досліджень НАУКМА, Харківська правозахисна група. — К.: Дух і Літера, 336 + 386 с. (п)

Михайлина Коцюбинська в українському літературознавстві — постать знакова. Її статті та дослідження вже майже півстоліття є своєрідними дороговказами й путівниками по всьому значущому, що було й є в українській літературі. Їй своє життя вона відкриває й ніби огранює творчі набутки най-найписьменників нашої неньки. Новий двотомник — своєрідний

підсумок її творчих набутоків. Тут зібрано все найважливіше з її творчості: дослідження про Стуса й Коцюбинського, Шевченка й Стефаника, Жака Превєра й Віру Вовк. А ще — спогади... про себе, «незабутні шістдесяті». Також подано несподівані ракурси облич друзів — хто ті шістдесяті творив.

3. Віктор САВЧЕНКО. Симон Петлюра. Сер. «Время и судьбы». — Х.: Фолио, 415 с. (п)

Автор книжки пропонує власний погляд на Симона Петлюру. За його інтерпретацією, Петлюра не був ані героєм, ані антигероєм. Він був просто доволі майстерним, хоча й суперечливим політиком, який відстоював інтере-

ружні реальні труднощі — бува, не ілюзія? Такі ж спроби переведення серйозної фантастики в розважальну площину за допомогою кіна розпочалися нині в Росії. Незабаром матимемо велику кількість якісних фантастичних російських фільмів.

Kr: — Це при тому, що Росія також «не фантастична» країна?

М.Д.: — Росія цими фільмами буде професійно розважати своїх громадян. Для того, щоб життя їм здавалося кращим і веселішим, ніж насправді. Це не є погано. Це професійне розважання, розфарбовування, певною мірою, зігрівання своїх співгромадян, які за це будуть радо платити.

Kr: — Ми будемо розважатися разом із росіянами, чи в нас тут з'явиться щось своє?

М.Д.: — Поки що ми в більшості процесів ідемо в кльватері росіян. А як у нас з'являться якісь можливості, то ми робитимемо... те ж саме.

С.Д.: — Змушений не погодитися. Коли пригадати історію цивілізації — навіть із погляду психіатра, — видно, що саме в періоди найбільшої скрути, відчаю, крові в суспільстві й виникало осмислення ситуації в утопічних, фантастичних формах. «Фабрика мрій», Голівуд, виник саме під час Великої депресії. Масовий культ зірок, заміна реального життя на яскраво цілюське. Люди пішли в кінотеатри, втікаючи

від свого безробіття, від злиденного житла зі щурами — до сяючих світів та гелі-ендів. Звіряли своє життя з лекалами незчислених попелюшок. Хіба не так зараз в Україні? Здавалося б, мусимо спостерігати масове зацікавлення читача фантастикою. А цього не відбувається. Чому? Тут є дуже сумний аспект: загальне пониження культурного рівня українських громадян. Тонкий пласт культури розмивається й заміщається в масовій свідомості надто вульгарними масовидними формами.

Kr: — Комп'ютерні ігри — масовидна форма?

С.Д.: — Так, але в цих іграх народжується щось, пов'язане з мистецтвом. А в середовищі любителів Верки Сердючки нічого не народжується. Утворюється, сказати б, культурна трясовина. Звідси, між іншим, і невиробленість фантастики, інтелектуального жанру, що вимагає не лише співчуття, але й співмислення. Чому у всьому світі є фендомі, спільноти любителів фантастики, а об'єднань любителів детективів чи мелодрам немає? Бо фендом — це дім мислі. І його представникам цікаво аналізувати нове, дискутувати, прогнозувати... А детективами народ уже об'ївся. Конвеєрними детективами, котрі не тільки відображають дійсність, а й творять її. Культурологи очікують зміни парадигми: вектор читачької та глядацької уваги зміщується в бік серйозної фантастики.

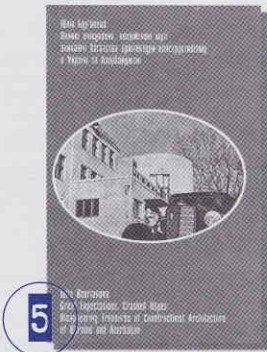
М.Д.: — Так ті ж російські видавці та кіновиробники накопичили на цих детективах потенціал читачів-глядачів, технічних можливостей, грошей, достатній для продукування високобюджетної фантастики. Але мета, з якою вони її зніматимуть, — та ж: розважити народ, щоб він не так сильно переживав.

С.Д.: — Ну, по-перше, серед детективів, які ти так ганиш, є просто величній творчості мистецтва. «Злочин і покара» Достоевського, наприклад. Це класика трилеру.

М.Д.: — І що, всі кинулися читати Достоевського?

С.Д.: — А нещодавній — приголомшливий! — успіх телефільму «Ідіот», який зміг передати всю складність роману? Чи це не промінь надії для всіх нас? Фантастика, у своїх найкращих проявах, — це не конвеєр, це мистецтво. Воно може бути й розважальним, та ж фантастика несе у світ нові думки, образи, вона формує завтрашній день, вона може глибше за інше мистецтво занурюватися в таємниці буття, бо для неї немає кордонів! Ми сподіваємось, що «Портал» стимулюватиме розвиток української фантастики, формувати людяність у неминуче комп'ютерному світі, буде шукати стежинки до нового синкретизму фантастики й культури.

Інтерв'ю взяв Костянтин РОДИК **Kr**

си України. У політиці ж, на жаль, «білими рукавичками» можуть вихвалитися лише невдахи...

4. Реріх і Шевченко. Збірник-каталог виставки 2000-2001 років, статті та матеріали круглого столу / Українське Реріхівське товариство. — К.: Укр. відділення МЦР, 112 с.(с)

В Україні нема своїх «героїв». Навіть Шевченка нам треба «подавати» через Реріха, хоча свого часу до «високих» домів, де з радістю приймали Шевченка, Костянтин Реріх міг потрапити лише разом із ним. І хоча в сьогоднішньому світі ім'я Миколи Реріха більш знане за ім'я Шев-

ченка, проте це радше закид нашим безкультурним владцям, які й досі не спромоглися профінансувати належні переклади з Кобзаря на «чужі» мови. А так, як пише Євген Сверстюк, «Реріх і Шевченко — давня асоціація... цікаве поєднання, історично, так би мовити, закріплене, істотне, мало досліджене. За цим щось є...»

5. Юлія БУР'ЯНОВА. Великі очікування, нездійсненні мрії, зникаючі багатства архітектури конструктивізму в Україні та Азербайджані. — К.: Тираж, 230 с.(с)

Замальовки зі зниклої натури випускниці Київського ху-

дожного інституту, а нині архітектора, що працює на коннадський уряд, мають на меті описати й задокументувати архітектуру межі: будівлі, спроектовані та збудовані в Україні й Азербайджані в перші роки радянської влади, коли зміна життєвого укладу провокувала пошуки нових форм її архітектурного втілення.

6. Антуан де СЕНТ-ЕКСЮПЕРІ. Маленький принц. — К.: Москва: София, 144 с.(п)

Кишеньковий формат видання — найбільша принада чергового перевидання «Маленького принца». Не так багато книжок хочеш перечитувати на дивані

чи біля вогнища, в електричці, після або напередодні визначальної зустрічі. Екзюпері ж провокує постійно повертатися до себе. Бодай для того, аби не забувати, що «самое главное — то, чего не увидишь глазами...»

7. М.В.ГУЦЬ, І.Г.ОЛІЙНИК, І.П.ЮЩУК. Українська мова у професійному спілкуванні. — К.: BeeZone, 336 с.(п)

Сімнадцять заняття посібника дозволяють швидко й на відносно пристойному рівні опанувати мінімальний обсяг лексики та засвоїти елементарні стилістичні конструкції для ділового спілкування українською мовою. **Kr**

ДАЙДЖЕСТ

СП СТОЛИЧНЫЕ
НОВОСТИ

НАШ АНТИМИНІСТР

Костянтин МОСКАЛЕЦЬ оголошує, що «збірник есе черновчанина **Александра БОЙЧЕНКО** *Щось на кшталт шатокуа* може служити образцом популяризації літератури. Великолепний слог, необ'ятна ерудиція, изящна іронія, а головне — вдумливе знайомство з первоисточниками... Оживає давно забыта традиція светского разговора с его остроумием, стройной архитектоникой намека и сложной игрой умолчаний. Бойченко — мастер парадокса, каламбура и пародии, к тому же большой любитель подначивать читателя, дружелюбно при этом просвещая его... Бойченко — последовательный критик власти, под какими бы обличьями она не скрывалась. «Щось на кшталт шатокуа» — обширная коллекция способов отчуждения личности от посягающей на нее власти. Интеллектуальная зоркость позволяет Бойченко замечать метастазы власти в самых, казалось бы, далеких от нее сферах. К примеру, в устоявшихся мнениях и предрассудках... Неподдельный успех «Щось на кшталт шатокуа» уже сегодня позволяет автору с полным правом носить портфель министра альтернативного образования».

ПОСТУП

КВІТКА MATIOS BUKOVINIUS

Львівські рецензенти вважають, що «**Матіос** — звучить, як назва квітки... І корінь свій вона тямить до енного коліна. І рідні ґрунти також. Репрезентуючи свої прозові твори, **Марія Матіос** не оминає нагоди розповісти не так про себе, як про свої рідні Розтоки, що на Буковині. Своє фамільне дерево достеменно і знає на 215 років. Цим медоносно й квітне. «Ж-ж-жінко, ж-ж-жінко, ч-ч-чом така ніж-ж-жна», — дзижчать коло цієї солодїйки джмелі-дженджики. А вона, не відмахуючись від них, — життя ж бо коротке, щоб казати «ні», — так жартома й відрекомендовується: «**Марія Матіос** — мати бджіл і мати ос». Ох же ж й запахнута її проза — меди зброджені! Якось їй так вдається випірнати з ментальної патріархальності ще тою столичною штучкою! Одна деталь — її ноутбук, що заміняє олівець, самописку чи друкарську машинку, наповал вразив львівських літераторів-чоловіків, які визнають тільки дідівську техніку письма. А для **Матіос** у Києві інакше вже й не пишеться».

РЕФЛЕКЦІЇ

ЩО НЕМЕЗІДА СТРАЖНИМ РОКУЄ

Кого тільки не зустрінеш в археологічних експедиціях. Бувають там і акушери, і військові, і історики (не так часто). Ну, і зовсім рідко можна надібати психотерапевтів. Не один раз доводилося чути, як перебування на території причорноморських міст-держав (колишніх грецьких колоній — Борисфен, Ольвія, Тіра, Херсонес, Пантикапей), дивним чином впливає на свідомість людини. Сидіння серед ночі на місці колишнього храму (біля жертвенника або на некрополі) та споживання вина призводить різноманітні видіння. Одним з яких може стати сюжет для роману. Та одним із романів може стати «Храм Афродіти».

Вікторія КАЛЕНЮК

Автор — **Олександр СТРАЖНИЙ** — лікар-психотерапевт, завідувач відділенням нетрадиційної медицини, який у своєму доробку вже має кілька праць за фахом («Посібник із саморегуляції», «Від ілюзії до реальності», «Секрети нетрадиційної медицини» та ін.), звався за написання роману, який виявився не зовсім традиційним. Якщо спробувати вдатися до хірургічного втручання і зробити розтин, можна побажити наступне:

Історичний експурс. Із нього все починається і ним закінчується. Слід віддати авторові належне за достовірність історичних фактів, дат, що нечасто трапляється в художніх творах. Та це й не дивно — автор уже 26 років особисто бере участь в археологічній експедиції на о.Березань Миколаївської області, тож володіє потрібною інформацією. Авторська уява перенесе вас на Олімп і дозволить поспостерігати трохи за життям богів. І якщо їх балачки вам щось нагадують, то це вже ваші проблеми.

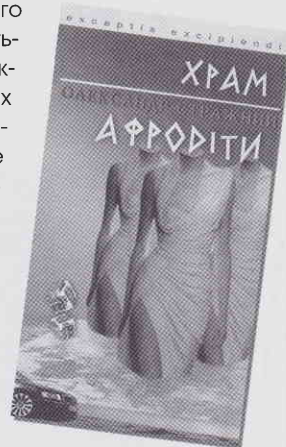
Реінкарнація. Кожен хоч раз у житті відчував повторюваність подій або спорідненість душ із малознайомою людиною. Про причини цих явищ ідеться в романі. «У кожної людини є свій генетичний код. Цих кодів на Землі кілька мільярдів, але, так чи інак, кількість їх обмежена». Тож люди вже колись жили й житимуть у майбутньому, при цьому міняючи тілесну оболонку. Як бачите, нічого нового. Але, оволодівши мистецтвом реінкарнації, можна пригадувати все те, що з нами відбувалося раніше, — стверджує автор. Головні герої вмійють входити в глибокий транс і проникати у свої минулі життя. Яка їм із цього користь? По-перше, майже кожен із них занепокоєний правильністю вибору партнера на довший термін або користується реінкарнацією для прийняття важливих рішень, оскільки «те, що ми вже робили в

минулому, ми робимо й зараз... І навпаки. З майбутнього ми керуємо минулим. А з минулого — сьогоденням». Ну, а по-друге, всі вони хочуть дізнатися секрет зваблення Афродіти. На щастя, їм це вдалося.

Консультація у психотерапевта. Автор відкривається в романі справжнім професіоналом. Він відзначає мотиви, з яких більшість людей звертається за допомогою до лікаря-психотерапевта: «Причина депресії у відсутності свята». Найбільше від цього страждають жінки, які «завжди прагнуть досконалості». Водночас ми самі

винні в тому, що не вміємо любити, насолоджуватися, правильно розуміти такі поняття, як еротика, гармонія... «Любов — це мистецтво, якого слід вчитися. Як живопису. Як музики. Як писати вірші. А інакше замість музики — художня самодіяльність». Насолода ж полягає в прагненні дати насолоду іншому, вміння насолоджуватися чийсь задоволенням — це і є еротика. І коли еротична не тільки жінка, але й чоловік, між ними виникає гармонія.

Якщо вам після всього захотілося отримати індивідуальну консультацію в нетрадиційного п.Стражного, доведеться їхати в Угорщину, де він працює. Переклад із російської, причому дуже якісний, зробив Б.Жолдак. І наостанок пропозиція від автора: аби депресії у світі поменшало, необхідно запровадити таке собі свято Афродіти. Цього дня чоловіки й жінки мають право (якщо хочуть) обирати собі інших партнерів, відкрито й на рівних підставах, як то було в стародавній Греції та Індії. Таким чином автор підводить давньогрецьку ідеологічну базу під помітний і досить популярний зараз на Заході рух «свінгерів». Погодьтеся, тут є над чим подумати. Відгуки автор приймає за адресою: astral@i.com.ua.

15.00 €

Олександр СТРАЖНИЙ. Храм Афродіти.
Сер. «Excerptis exoptendis». — К.: Факт,
320 с. (п) (Рецензія див. також: Кт ч.22 '2003)

КНИЖКА РОКУ, 2004: НОМІНАЦІЯ «КРАСНЕ ПИСЬМСТВО»

КНИЖКА РОКУ, 2004: НОМІНАЦІЯ «ОБРІЇ»

КЛОНОВАНА КОМУНІКАЦІЯ

Гра у фрагмент надто принадна. Вона просто впливає як супердієва пігулка. Мабуть тому, що фрагмент присутній і відсутній водночас. Навіть, якщо все це — видовище в ілюзії білого аркуша. «К» Андрія ЖУРАКІВСЬКОГО логічно розташувати у контекст, започаткований четверговими шматками, «бутербродами» іздриківськими або карпованою «нарізкою». Та інтерпретація — помста інтелекта мистецтву. Колаж — теж гра надто при-
ваблива. Багато принадних речей у світі, хоча багато з них — варіанти помсти.

Юлія ЄМЕЦЬ-ДОБРОНОСОВА

Попри збоченські очікування від книги Жураківського, отримуємо не колаж, а просто добірку новел. Такий «діагноз» — без жодних оцінок. Просто фрагменти тут виступають як окремі цілісності, за винятком певних «реверансів» (не плутати з «реверсами» та «ревами») із «тут текст уривається». Такі моменти не заважають оповідності. Якщо це і фрагменти, то таку наліпку треба розбити на дві частини. Отже, тоді перед нами опиняться — фрагти та менти (із наголосом на першому складі). Але в другому — часовість, а в першому — хтозна-що ще. Манірний реверанс — кожен із них не (невже?) піддається визначенню.

Новелки Жураківського балансу-
ють на межі симуляції та активного (але водночас ненав'язливого) утвердження естетики відчуттів. Однак фігуральних означень у них таки замало. Натомість багато повторюваних кружлянь довкола образів — рідини (завваж — як слизу, кислю, густого неіснуючого молока, густого напою), тіла як організму, розбитого на частини, та цілого

наовпту різного штибу двійників. Власне, такий контекст складається надто закономірно. Передбачувано. Досвіду спізнання жіночого тіла завше більше. Причому тут чергуються дотикові відчуття та візії майже (або й уповні) анатомічних розтинів. Ба більше — у подібному форматі розгортається й відчуття тіла чоловічого, а його треба ще пошукати — хоча б у «Перегонах» чи «Спогадах про Алісу». Біль у Жураківського не такий складно-структурований, як, приміром, у того ж Іздрика. Коли він легкий, локалізований, то цілком по-буденному ідентифікований. Найменше збільшення його сили — больові реакції зникають (детальний опис — «Кінець відпустки», «Двійники»). Але разом із тим — якась нав'язлива потреба перформативної дії, перемішування досвідів. Анатомування, відчуття тіла як цілісного і фрагментованого водночас доходить аж до «Частини лісу», де напіврозкладений тип (чи тип-ачка, статевих ознак не згадано, от тільки чоловічий рід у дієсловах) хитається між бажанням «перебувати у центрі сущого» та усвідомленням неслухняності свого (здохлого!) тіла.

Можна віднайти своєрідні «екстракти» фантастичних повістей — «Нічні сеанси», «Чудовий світ», «Місяць», «Об'єкти симпатій»,

12.50 €

«Доглядачі острова». (Хто сказав, що повість обов'язково повинна мати енну кількість сторінок, а якщо сказали — не вірте). Або — ескізи перед-істерій «Спогади про Алісу», «Уривок підслуханої розмови». Якби-то тільки та істерія була можливою у світі втомленого розгинання суглобів реальних і місць зрощення свідомості із здатністю писати.

Бодрійяр мовить: «Інший — це те, що дозволяє мені не повторюватись до безкінечності». У К-новелах повторення множиться в геометричній прогресії. Причому, започатковується воно в невинному мотиві двійництва. Показові щодо цього тексти — «Двійники», «Місяць» та «Сон, втоплений у молоці». Тож — фрагмент не мусить розумітися як нова цілісність, бо він просто не існує, презентує відсутність. Поява таких подвійностей — симптом. Фрагменти скоріше мають вірусну природу. Тому для них двійники — органічні. Але як тоді бути з фрагментами...

Залишаються ще — новелки «Комунікація інголів» та «К. Про нове тіло». Доки наука експериментує з клонуванням людських тіл фізичних, клонування комунікації — триває. І випадок із Клонованою Книгою Колісь Кимось Клонований. «Мовчання. Рівнина. Жахливий одноманітний степ вихоплює у мене з рота слова й шматкує їх, наче туалетний папір. Рівнина незмінна, куди не глянь. Світає, а я божеволію від потужного світла лампи. І в божевіллі питаю:

— То коли ж ви завершите подорож?» **Кр**

Андрій ЖУРАКІВСЬКИЙ. К. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 104 с. (о)

ВІД ПЕЧЕР — ДО ЕТИКИ

«Антологія біоетики» є матеріальним наслідком роботи Першого Національного конгресу з біоетики, який відбувся в Києві восени 2001 року. Окрім медиків та біологів, у роботі конгресу взяли участь правознавці, філософи та представники церкви, що не могло не спричинити відверто гуманітарного нахилу зазначеної збірки.

Євген КАЛЕНЮК

У книзі біоетика розглядається майже як окрема наукова дисципліна, її радять викладати молодим науковцям, мабуть, щоб запобігти винайденню якої-небудь «генетичної бомби» або «руйніватора просторово-часового континууму». Але, як відомо, ідеї літають у повітрі, і якщо сума людських знань досягла певного рівня, ніщо не зможе зупинити відкриття. Та й чи треба? Не науковці вирішують долю теорії й упроваджують її на практиці. Проте в книзі чомусь не йдеться про нагальну необхідність викладання наукової етики військовим, політикам-початківцям або інженерам-технологам.

Автори збірки не кажуть нічого нового, лише пропонують застосувати до теоретичної науки принцип жорсткої відповідальності за власні дії, від якого та традиційно нібито була вільна. Ідея загалом була б непоганою, якби не межувала з кошмаром Орвела: контролем думок. Про ліки від СНІДу думати можна, а про клонування — зась. Контроль народжуваності — справа корисна, а евтаназія — слизька, краще її оминати.

Попри оптимістичні прогнози фантастів та футурологів, людство не поспішає об'єднуватися. На зміну протистоянню СРСР та США прийшло протистояння великих корпорацій. Наразі можемо ділити людство на «Мицубісі», «Дженерал Електрик», «Кіівстар» тощо. Законни фінансового світу навряд поступаються

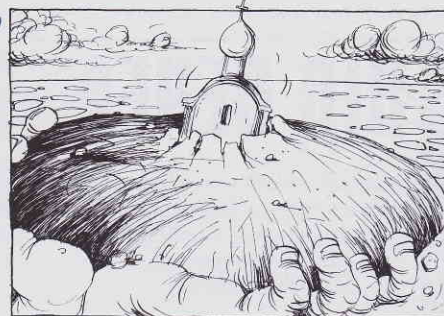
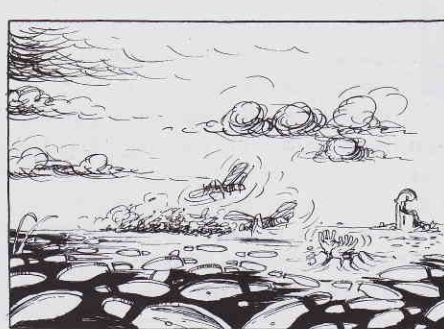
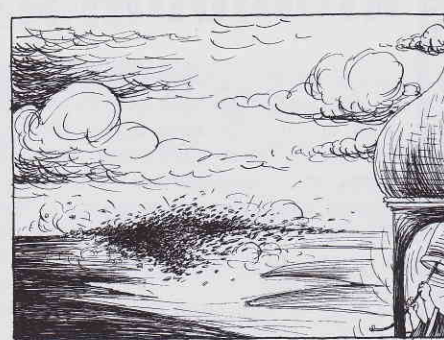
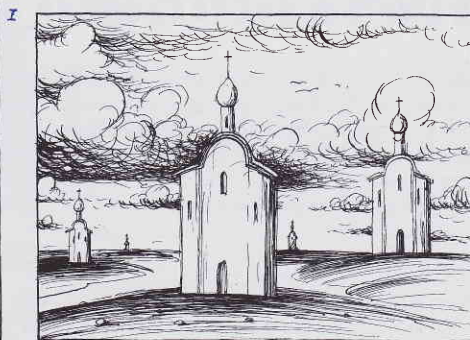

жорстокістю законам воєнного часу. Якщо в науково-дослідницьких надрах якоїсь корпорації виникне щось небезпечне, людство має бути готовим.

Звичайно, біологічна, медична, наукова етика виникла не на порожньому місці з чистіс примхи. Її підвалини розробляли розумні та далекоглядні люди, самі ж науковці. І в кращих традиціях середньовічних лікарів вони вирішили випробувати новий засіб на собі. Дуже шляхетно, але в такій інтерпретації від нього замало користи. Весь потужний публіцистичний заряд «Антології біоетики» варто було б спрямувати в інший бік, на людей, які насправді тримають у руках долю людства. Нам, однак, залишається лише тішитись з того, що «наукова етика», себто «етика для науковців», не виникла надто рано. Бо первісна людина могла б справедливо розсудити, що довгою палкою можна не тільки захиститись від хижаків, але й хряснути по голові когось із іншого племені, а це ж не є гідним гордого звання австралопітека. То ми б і досі не вийшли з печер. **Кр**

Антологія біоетики. За ред. Д.І.Кундієва. — Л.: БаК, 592 с. (п)

КНИЖКА РОКУ '2004: НОМІНАЦІЯ «КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО»

Пам'яті «всіх, хто міг, хто хотів, хто не втратив духу»

Kr

Сергій ГРАБАР. Стан душі. —
К.: Амадей, 263 с. (п)

МАЛЮВАВ ОЛЕКСІЙ КУСТОВСЬКИЙ

СТО ЗНАКІВ ДУШІ

У бажанні описати почуття не відмовити жодному письменнику, хай він український чи зарубіжний. Сюжет сюжетом, але внутрішній світ героя треба виписувати. А якщо герой складний, із суперечливим характером, то завдання, яке поставив перед собою автор, подвійне, а то й потрійне.

Оксана
КОГУТ

У книжці **Сергія ГРАБАРЯ** *Стан душі* дійові особи постійно змінюються, але головний герой залишається постійним. Це — сам автор із його переживаннями, відчуттями, характером. І немає значення, до якої теми звертається письменник: історія, мітологія, символіка чи щось інше — автор у ній головний. Це його сприйняття навколишнього світу. Він — не сторонній споглядач, а учасник подій на вістрі меча (новела «Гладіатор»), ризикуючи разом зі своїми

персонажами, випробовуючи долю, балансуючи між реальним та ірреальним (новела «Параноя»).

Збірка новел — доволі нове явище в нашій літературі. Форма, за якою побудовані невеличкі твори цієї книжки, — цілком самостійна. Їх і новелами назвати важко, це, скоріш, притчі, невеличкі яскраві спалахи з обов'язковою кінцівкою — резюме, моралю, як у байках. Але не завжди повчальною, що є обов'язковим для байкарського жанру. Написані простою, доступною мовою ці новели-притчі однаково цікаві й для дитини, і для дорослої людини. Їх із зацікавленістю читатимуть любителі гостросюжетної літератури, так званих жіночих романів, філософської літератури та психологічного тренінгу.

Глибокий психологізм новел-притч Сергія Грабаря інколи вражає. Він, як правило, аналізує межові ситуації людських стосунків, граничний стан у людському житті, ті миті, коли необхідно приймати усталене рішення, брати на себе відповідальність — і не схибити ні перед людьми, ані перед собою.

Новел у книжці всього 100, вони поділені на цикли за тематичними ознаками. Завершує книжку повість «Двое», що збудована за принципом вінка сонетів. Але мова йде про прозу, яку можна назвати й поезією в прозі. За всіма правилами сонетярства вінок новел становить собою 15 самостійних творів, де кожна наступна новела починається з рядка, яким закінчується попередня, а остання, п'ятнадцята, виписана з перших речень попередніх чотирнадцяти.

Форма давня, складна, до Сергія Грабаря ніким у прозі не задіяна. Та й автора двох збірок сонетів та збірки новел важко назвати початківцем. Тим часом шкода, що це ім'я читачеві майже невідоме.

НОМІНАЦІЯ «КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО»

Кт

ВТОМА МОНОЛОГОМ

Писати коротко, сильно і страшно — мрія багатьох письменників. Дехто вибирає з цього щось одне (лише б не останнє), вважаючи, що так досягне якоїсь частини успіху. Послугуючись старою формулою, такий письменник забуває про різницю між творами короткими і лаконічними, між силою почуттів, відчуттів і патосом. Скільки може читач увібрати в себе таких творів? Не думаю, що багато. Адже це нагадує дитячий калейдоскоп візерунків — не встиг роздивитися, а вже розсипалося. Після кількох таких переглядів стає нудно, особливо, якщо елементи візерунків повторюються надто часто.

Марія
КРИШТОПА

У книзі **Сергія ГРАБАРА** *Стан Душі* таких візерунків аж сто з хвостиком. Письменник віддав читачам усе, що мав найкраще. Книга, справді, вийшла гарною. Багато хто б хотів і собі таке видання, але це — про зовнішній вигляд. Із творами — складніше. Ні, вони не є поганими, деякі навіть зворушують. Але занадто одноманітно. У підручниках із «зарубіжки» для восьмикласників найскладнішими завданнями є написання монологів від імені головних героїв. Навряд чи Сергій Грабар знав про це завдання, схему він обирав собі сам. Книга складається здебільшого лише з монологів — язичницьких, християнських. Є ще, правда, повість — вінок новел, де всі квіти схожі. Із таким підходом не повторюватися важко. Самі колись намагалися виконати одне домашнє завдання

для сотні восьмикласників? Отож. Читачів навряд щось схвилює. Особливо, коли вони дізнаються, що це вже друга прозова збірка пана Грабаря (із елементами першої). «Коли у мене назбиралась певна кількість новел, виник задум видати книжку. Трохи подумавши, — а це теж інколи необхідно, — я вирішив включити до цієї книжки ще ті новели, які виходили окремим виданням під назвою «Від першої особи». Таким чином новел у книжці стало рівно 100 і ще на додачу невеличка повість «Двое»...»

Автор вдало передає думки своїх героїв — короткими реченнями. Уміло дібрано й сюжети. Але всі герої думають і розмовляють однаково, тому після прочитання кількох новел достатньо лише глянути, про кого мова в наступних. Автор, зрештою, полегшив таке завдання, у кінці кожного твору виклавши документальну інформацію про героя. Наприклад, новела «Метелик» закінчується так:

«Попереду справді було світло — це палало вогнище».

Схоже, Сергій Грабар не знає основного правила мексиканських серіалів — ніколи не згадувати, чим фільм закінчиться, інакше не друкував би фінал іншим шрифтом. Хоча іноді з цього фіналу-моралі второпавш мало, майже нічого. Новела «Квітка» — з медитацією білої троянди («Я вже доросла, і можу робити все, що схочу. Я можу приймати до себе або ні, я можу всміхатися і бути ніжною або ні... Я тягнуся до неба все вище й вище. Я бачу сонце, воно поруч, воно світить все яскравіше, воно огортає, воно заколює, воно пестить...») — закінчується: «Армійському Чоботу незбагненна краса Білої Троянди».

Є так звана рефлексійна проза, є просто проза, а є рефлексії без прози. Це про тексти Грабаря. Може, це й цікаво, але навіщо аж так — цілу книгу. Може, автору просто хотілося дарувати знайомим добре видану власну прозу (краще б добру прозу)? Коли читаєш ці новели, здається: от-от почнеться справжнє. Але твір закінчується. Ти розумієш, що нічого такого не буде.

Це — як альбоми з попсовими піснями однієї групи. Не рятує навіть розмаїття сюжетів. Грабар — не нездара, але лінійний. Як осідлав одного «коника», так на інших дивитися уже й бажання немає. Його можна назвати графоманом (як того, хто любить писати), але графоманом-консерватором, який сам собі визначив межі. Зрештою — тут йому доволі комфортно, мабуть, книг буде ще багато.

Кт

ДВІ УКРАЇНИ: ВІРТУАЛЬНА ТА РЕАЛЬНА

Услід за власними критиками Микола РЯБЧУК починає свої «Дві України» з декларації умовності поділу України на дві частини — адже її так само можна розділити на двадцять дві чи навіть двісті двадцять дві частини. Хоча річ тут не в різному перебігові радянської окремих регіонів, і навіть не в різних термінах перебування територій під гнітом Російської та Австрійської імперій.

Сергій ПАЛІЄНКО

Незрозуміло, чому рябчукова ретроспектива «різних Україн» так карколомно закінчується «імперським» XVIII сторіччям — невже в різних частинах України й українства ніяк не проявляються реалії часів Великого Князівства Литовського, Кримського ханства, Візантійської імперії, орд монголів, половців, печенігів, хазар та багато інших чинників, глибших за події останніх двохсот років?

Для прикладу: на Закарпаття радянська прийшла найпізніше, рівень

релігійності там чи не найвищий в Україні, рівень мультикультурності також (мадяри, словаки, румуни, русини, бойки, гуцули, просто українці тощо) — здається, що ще треба, аби стати українським П'ємонто? Але ж ні! І причина — в економічних чинниках, на які пан Рябчук уваги майже не звертає. Кепсько й гірко, що наші інтелектуали так наївно зосереджуються на культурних і ментальних факторах, абсолютно забуваючи про економіку, — все-таки, Україна більше відповідає Марксо-Енгельсовій типології суспільства, аніж Шпенглеро-Веберовій.

Узявши до уваги економічні чинники, ми бачимо зовсім іншу за зображену в книжці п.Рябчука ситуацію — життєвішу й прозаїчнішу. По-перше, за так звану боротьбу між старою «криптосовецькою» елітою, що нині при владі, та опозиційною (начебто націонал-демократичною «з галицьким акцентом» та європоцентристською) стоять банальні ЕКОНОМІЧНІ непорозуміння кількох фінансово-промислових угруповань української буржуазії за самозбереження або ж переділ власності й КАПІТАЛІВ. При цьому свої ЕКОНОМІЧНІ інтереси в Україні має також російський, європейський та американський КАПІТАЛИ, які теж певним чином впливають на ситуацію. І залежно від того, наскільки співпадають (або не співпадають) їхні інтереси, можна пояснити геть усі за яви та дії влади, опозиції, Заходу чи Росії.

ПЕРИПЕТІЇ ПІДРУЧНИКА

Перша спроба видання ілюстрованої історії України належить М.С.Грушевському. Якщо більш ніж століття тому ідея була цікавою й оригінальною, у наш час студента ілюстраціями не здивуєш. Тим паче, рівень поліграфії твору значно поступається навіть репринтному виданню професорової монографії 1990 року. Полпери раритетності окремих світлин (особливо тих, що ілюструють історичний процес минулого), маленький розмір і низька якість друку суттєво знижують інформативність останніх.

Павло НЕЧИТАЙЛО

Студенти зазвичай скаржаться на брак якісної навчальної літератури. Курс лекцій *Ілюстрованої історія України*, що побачив світ в Тернополі, на жаль, не заповнює прогалини.

Безперечною перевагою є добра структурованість підручника. Автори спробували досягнути неможливого: на 400 сторінках викласти перебіг історичних подій на українських землях — від найдавніших часів до сьогодні. Інформативність «ілюстрованої історії» від цього не постраждала. Ко-

жен розділ вдало наповнено фактажем, що дає загальне уявлення про ту чи іншу історичну епоху в українській історії.

Проте, задекларований в анотації, «високий науковий рівень» явно не є надбанням даного твору, є також підстави сумніватися, що його було створено «на основі кращих здобутків історіографії». Найбільше впадають в очі підписи під рисунками. На с.7 реконструкцію палеолітичного житла з с. Межиріччя чомусь передислоковують у село Мізин. Дійсно, аналогічні артефакти були зафіксовані й у Мізині, проте, для чого було перейменувати на його честь відомий експонат з Археологічного музею в Києві? Під світлиною Хотинського замку маємо напис: «Хотинська фортеця XVI—XVIII ст.», хоча будь-яка довідникова літера-

ЩО ТО ЗА ОДИН — ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ?

1998 року за виборчий блок Ліберально-демократичної й Української селянсько-демократичної партій «Європейський вибір України» проголосували 0,14 % наших громадян.

Сьогодні європейський вибір оголошено стратегічним напрямком руху всієї держави. Але не поспішайте вважати, що вибір зроблено! Якщо у 2006 році на виборах до Верховної Ради хтось побудує виборчу кампанію навколо руху до Європи, його чекає провал. Бо за цей час офіційна пропаганда залишилася незмінною, відтак українцям практично нічого невідомо про справжню об'єднану Європу.

**Костянтин
ДИКАНЬ**

«Європейський Союз — неідентифікований політичний об'єкт».

Жак Делор,
екс-президент Європейської Комісії

Серед багатьох явищ і процесів, які потребують демітологізації, і Європейсь-

кий Союз. Тому важливо отримати інформацію з першоджерел, наприклад, від **Сандро ҐОЦІ** — службовця Європейської Комісії, члена кабінету Президента Р.Проді, автора численних публікацій щодо різноманітних питань права й політики Європейського Союзу, серед яких і книга *Урядування в об'єднаній Європі*.

Дійсно, Європейський Союз не має аналогів у історії. Саме він забезпечив бабусі Європі вже півстолітнє мирне існування, нездійсненні раніше політичну солідарність і економічний розвиток. Та й на життя східних сусідів вплинув далеко не найгіршим чином. Проте й через п'ятдесят років його існування залишаються остаточно нез'ясованими мета та політична модель цього міждержавного утворення.

Хартія фундаментальних прав Європейського Союзу, проголошена Парламентом, Радою та Комісією на Ніцькому саміті 7 грудня 2000 року, задекларувала, що «забезпечення фундаментальних прав становить ключовий принцип Європейського Союзу й необхідну передумову його легітимності». Цими цінностями є: гідність,

Певна річ, що ніхто з вищезазначених дійових осіб не буде відверто говорити про справжні мотиви своїх дій. Тому задля здобуття підтримки українського народу й вигадуються різні теорії «про незавершеність української революції 1991 року», про «боротьбу з олігархічним режимом», навіть про «опір русифікації (варіант: американізації)». А насправді, аби пояснити ситуацію, що склалася, та щоб робити прогнози на майбутнє, зовсім необов'язково занурюватися в ідеалістичні хащі культурної антропології, як то робить пан Рябчук — достатньо перечитати «Капітал».

Іншою характерною рисою книги Миколи Рябчука є певна ідеалізація західного «гуманізму». Багнеться порадити панові європейцям з'їздити до найближчого закарпатського села та поспілкуватися з гастарбайтерами, котрі повернулися з європейських заробітків. Міт про цивілізованість Заходу має бути розвінчаним: «гуманна» Європа не відрізняється своїм ставленням до заробітчан з України від чиновницько-ментівсь-

кої Росії. Просто в Європі кращий піар — її справжнє обличчя майстерно приховується.

І наостанок - про перспективи українізації та дерадянизації нашої країни. Навіть, якщо прийде до влади так розрекламована та ідеалізована паном Рябчуком націонал-демократична опозиція, то це не означає, що в життя автоматично впровадяться всі дерадянизаційно-демократієтворчі проекти. Адже новій владі задля контролю над суспільним незадоволенням та для позбавлення конкурентів ідеологічного підґрунтя для подальшої боротьби необхідно буде підгодовувати народ економічними «подарунками», на які й витратяться прибутки країни. Тобто їхня політекономія мало чим відрізнятиметься від політекономії влади нинішньої. Натомість посилюватимуться процеси дебілізації населення, перетворення

його на аморфну масу обивателів. Саме споживачі-обивателі, а зовсім не «криптокомуністи», нищать державну ідею своєю байдужістю, і не виключено, що кепська доля спіткає в майбутньому «проект Україна» — подивіться, з якою заздрістю наш обиватель вже дивиться на нібито економічно-успішнішого (з точки зору його, споживача) північно-східного сусіда.

А національна інтелігенція знову збиратиметься по кав'ярнях та підпільних клубах, сумуватиме за втраченими можливостями, друкуватиме у Відні й Нью-Йорку про чергове «перерване Відродження» 1990-х-2000-х років і, звісно ж, лягатиме своїх недолугих співвітчизників — як це колись було за царя й цисаря, за полків, советів, при Кучмі...

Кр

Микола РЯБЧУК. *Дві України: реальні межі, віртуальні війни.* — К.: Критика, 336 с. (о)
(Рецензія див. також: Кр чч.2,3,5'04)

тура датує укріплення XIII—XVIII ст. А під графічним зображенням козацької «фігури» маємо припис «Козацька сторожова вишка».

Текст рясніє низкою неперевіраних положень та хибних тверджень, що для навчального посібника неприпустимо. Найперше, що впадає у вічі, це теза про трипільську культуру як «прасову українського народу». Варто зазирнути до будь-якого сучасного підручника з археології, де дохідливо роз'яснюється хибність подібних псевдонаукових концепцій. Безперечно, українцям потрібен патріотичний міт, проте, якщо книга претендує бути курсом лекцій для ВНЗ,

то твердженням, які є ровесниками першого українського археолога В.Хвойки, не місце на її сторінках.

В розділах, присвячених добі національно-визвольних змагань XVII ст., автори підручника часто посилаються на роботи провідного фахівця з цього періоду — проф. В.С. Степанкова, проте, популяризують поширену в історіографії XIX ст. містифікацію щодо страти гетьмана Ю.Хмельницького в Кам'янці-Подільському. Згідно аналізу документів, проведених тим самим Валерієм Степановичем, насправді такого не було,

що професор і декларує у своїх працях. Отже, слід визнати поверхове ознайомлення авторів зі здобутками сучасної історіографії.

Дивує й список рекомендованої літератури, серед якої зустрічаються такі «перли», як «Велесова книга» та науково-популярні праці В.Суворова («Ледокол» та «День М»).

Нарешті - в книзі часто трапляються русизми: «грабежу», «кончина князя», цитована вже «козацька вишка» тощо.

Після таких підручників починаєш жалкувати, що нині навчальна література не проходить через десятки затверджень, вишитою та цензорських правок.

Кр

Богдан ЛАВОВИЧ, Микола ЛАЗАРОВИЧ. *Ілюстрована історія України.* — Тернопіль: Джура, 428 с. (о)

свобода, рівність, солідарність, громадянство і право.

Проте будьмо відвертими: для нас перераховане вище є далеко не таким вже й фундаментальним, а тому не варто дивуватися словам європейських чільників, які стверджують, що Беларусь, Україна та Молдова не мають перспектив членства в Європейському Союзі в передбачуваному майбутньому.

Кілька слів про устрій того, до чого нам увійти зась. Євросоюз — це не держава і його урядову та інституційну структуру марно розглядати крізь призму параметрів національних держав, тобто — класичний поділ влади у ньому відсутній, а отже, немає різниці між нормативними документами законодавчої й виконавчої гілок. Мало того, розподіл влади й функцій, діяльність інституцій та інституційних суб'єктів у Європейському Союзі постійно розвиваються.

Акти Співтовариства є не лише «невіддільною частиною внутрішньої системи», вони ініціюють зміни у внутрішньому законодавстві, оскільки право Співтовариства має верховенство над будь-якою нормою внутрішнього права. Комісія володіє монополією законодавчої ініціативи. Парламент — консультативний орган і ухвалює рішення щодо пропозицій Комісії спільно з Радою. Отже: «Європейська Рада — це вищий урядовий орган, який представляє інтереси урядів, Європарламент — вищий демократичний орган, що представляє народи, Єврокомісія захищає загальні інтереси Союзу». Остання забезпечує попередню фазу законодавчого процесу й роками виробляє різно-

манітні механізми консультацій для формування нової спільної політики.

Нині Євросоюз — гібрид, який має ознаки і «напівміжнародної організації, і напівфедеративної держави». Європейці можуть надати йому статус єдиної юридичної особи, аби дозволити об'єднаній Європі діяти й сприйматися як унітарний політичний одиниці, що відкриє шлях до нової Європи. Відкрита Європа не відгороджуватиметься від сусідів залізною завісою. Та щоб такі добрі наміри ЄеСу не залишилися нездійсненими мріями, сусіди мусять вилізти із прірви ЄЕПу.

Кр

Сандро ГОЦЕ. *Урядування в об'єднаній Європі.* — К.: К.І.С., 286 с. (о)

20.00 €

24.00 €

РЕФЛЕКСІЇ

ПРИЗМИ СПРИЙНЯТТЯ ПІД СОУСОМ ВІЧНОСТІ

Останнім часом у СПУ з'явилося видавництво «Неопалима купина», звідки вийшли книги поезії: «Уникнення мовчань» та прози: «Забутий смак свіжини», надруковані в типографії «Три крапки». Усі назви влучні: маємо й уникнення мовчань, і забутий смак свіжої свинини, і видавництво — неопалиму купину, і три крапки щодо якості друку.

Ліза ЕЛЬНІЗЕШТ

Є такі фотомайстри, які нишпорять закарпелками, знімають бомжів, старців і «прос-то людей» у середовищі, відповідно, маргінальному — і роблять із тих чорно-білих гігантських світлин цілі виставки. Митці впевнені, що в цьому є своя філософія, а заодно й поезія. Так ось: **Михайло МАЛЮК** є найталановитішим із майстрів подібної словесної фотографії. Його герої говорять від першої особи, і це найвлучніше потрапляння в мовлення, і у світосприйняття тих «занедбаних людей». У цьому водночас і найвище досягнення, і найсумніший недолік письменника. Щоби пояснити парадокс, доречним буде невеличкий відступ.

Свого часу Татьяна Толстая сміялася над критиками масового читача, які про кожний твір кричали: «Де тут вічне?! Вічне де, я вас питаю?!» Жарти жартами, але щодо немасових жанрів ці питання лишилися актуальними. Якщо старше покоління втомлювалося від соцреалізму, то ми вже втомлюємося від психологізму-індивідуалізму сучлїту. Бо не хочеться сприймати людство як мозаїку замкнених особистостей. Не хочеться замість книг читати

нескінченні психо-репортажі, які подають світ «крізь призму» чийогось сприйняття. Читачеві Літератури багнетськи не дедукції — від дрібниць до загального, а індукції, тобто погляду на буттєві дрібниці sub specie aeternitatis з — точки зору вічності.

З іншого боку, відвертою літературщиною виглядають спроби вкладати діалектну лексику й сільський антураж у таке тягучо-філософське мовлення, як це робить В'ячеслав Медвідь. Кепське враження, коли йдеться про ляхів, кров і соломку, але видно, що автора вже кілька десятиліть оточують переважно Пруст, Фолкнер і Джойс. Замість музики постає какофонія й дисонанс. Цього не станеться лише за наявності живого нуртування колективно-підсвідомо-духовної (а не приватно-душевної) проблематики. І тому твори, скажімо, Тараса Прохаська та Оксани Забужко, постають справжньою Літературою.

На жаль, гандж зайвого кореспондентства, зацикленість на зовнішній, поверхневий адекватності властиві й Михайлові Малуку. Так, суржик його героїв натуральніший за той саркастичний покруч лексики, яким розсва-

жається Богдан Жолдак. Так, герої Малука оповідають про те, що дійсно поруч з нами є. Але й радянські фотоальбоми «Наш Крим» (із цехами заводів, ідальнями та будмайданчиками) теж були схожі на наш Крим — та, погодьтеся, щось у них було не те, некримське, немистецьке, взагалі ніяке й нікому не потрібне.

Подібно кореспондентствує — тільки вже з власного рефлексійного світу — **Микола СЕМЕНЮК**. Він наче забрався до себе в ментальну оселю, де є звичні символи, постаті, псевдоісторичні картини (вигини стегон, Голгота, жайвір, Русь, дорога, Мікеланджело, ріка, Одисея, козаки), і заходився все це верлібрами фіксувати. Ось він закарбовує в одному кутку мамонтів і прадавнину. Ось у іншому — Полісся: тут в'ячеславо-медведе, там, навпаки, древлянське. Тепер знімаємо князя Володимира на полюванні. А тепер клацнемо прокуратора... Оп-па, зараз вилетить пташка. Точніше, віршик.

І знову згадаємо В.Медведа. Саме він у передмові похастував М.Семенюка такою чесною інвективою, після якої весь мій критицизм відпочиває. Поезія Семенюка, зауважує передмовник, є окремо пошаткованими кавалками підсвідомих історичних «означень», «називаних буттє-станів», на які постійно «наштовхуються» читачеві зубки.

Цілісною стравою ці кавалки не стануть — через брак «соусу вічності».

Кр

Михайло МАЛЮК. Забутий смак свіжини. — К.: Неопалима купина, 48 с. (о); **Микола СЕМЕНЮК. Уникнення мовчань.** — К.: Неопалима купина, 48 с. (о)

НОМІНАЦІЯ «ХРЕСТОМАТІЯ»

ДО ЗАГАДКИ ІМЕНІ Й ДОЛІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Інтерес до постаті й творчості Лесі Українки цілком зрозумілий. Свідчення цьому — й нова книжка **Ігоря ОЛЬШЕВСЬКОГО** «Леся Українка. Містика імені й долі».

Андрій КРИШТАЛЬСЬКИЙ

Есе, присвячене пам'яті знаного лезсезнавця професора Олександра Риска, започатковує нову видавничу серію під назвою «Нестандарт». Проект передбачає публікацію досліджень із теорії та історії літератури, літпортретів письменників-класиків, але умовою для видання книг у цій серії мусить бути нестандартний, небуденний погляд на творчу спадщину митців. Йдеться не про нігілістичне відкидання засад офіційного літературознавства, у якому, звичайно, є чимало здорових тенденцій, а про «паралельний шлях», іншу грань одного «кристала», ім'я якому — література.

Напрямок своїх досліджень І.Ольшевський визначає як «містичне літературознавство»: зосереджується на духовних аспектах творчості Лесі Українки. Драматичну долю поете-

си автор розглядає крізь значеннєву суть її імені (в це поняття автор включає як, власне, ім'я, так і найменування по батькові, прізвище — дівоче й у шлюбі — і, врешті-решт, псевдонім). На прикладі Лесі Українки дослідник показує, як ім'я митця визначає його творче кредо. Позиція письменника де в чому перевернується з концепцією відомого богослова і вченого-енциклопедиста Павла Флоренського, котрий вважав ім'я «формою внутрішньої організації» особистості, чинником, що скеровує життя людини в русло місії, яка призначена їй Богом.

Автор аналізує часові цикли в житті поетеси, однак методика, яку застосовує дослідник, істотно відрізняється від поширених нині окультних інтерпретацій: вона заснована переважно на біблійній числовій символіці. Творчість Лесі Українки пан Ігор також розгля-

дає під кутом православного містицизму — насамперед це стосується таких творів, як «Лісова пісня», «На руїнах», «Досвітні огні». В останньому випадку автор відкриває нове бачення, здавалося б, перетвореного в ідеологічний штамп образу, підкреслюючи його сакральний, христологічний зміст — пробудження людської свідомості до Бога.

Ігор Ольшевський, як він і сам зазначає в післямові, не претендує на якусь аксіоматичність викладених міркувань. Пропонована книжка не є науковою працею в повному розумінні цього слова. Це міркування літерата, його особиста версія долі й творчості письменниці. Проте дослідження «Леся Українка. Містика імені й долі» є оригінальним за змістом і формою, цікаво читається й, без сумніву, зацікавить небайдужих до питань літератури, філософії, релігії, до постаті й творчої спадщини Лесі Українки.

Кр

Ігор ОЛЬШЕВСЬКИЙ. Леся Українка. Містика імені й долі. — Луцьк: Терен, 68 с. (о)

ПОЕЗІЯ ВСЕРІОЗ І «НАБІГУ»

Іван АНДРУСЯК

І. ІЗ «БОРОВОГО КОРЕНЯ»

Серія «Бібліотека слобідської класики» від харківського «Майдану» поповнюється рідко, але поважно. Йшлося про Якова Щоголіва, та його «випередив» **Василь БОРОВИЙ** — особистість у сучасному літпроцесі унікальна, я б сказав, навіть мітологічна. Йому судилося дебютувати віршами про Голодомор в українських виданнях окупованого німцями Харкова; його, виїжджаючи на Захід, марно виглядав серед емігрантів Юрій Шерех-Шевельов; він за згадані вірші відбув десятилітнє ув'язнення у страшних Норильських концтаборах; нарешті його, уже відтак реабілітованого, виключали зі Спілки письменників разом із Миколою Лукашем і Григорієм Кочуром як «першого в Харкові українського націоналіста»...

Уже сам цей «послужний список», м'яко кажучи, вражає — але вражають і тексти Василя Борового. Це поезія традиційна — у сенсі органічної причетності до глибокої національної поетичної традиції. «Борового кореня», за визначенням самого автора.

Хіба ж уперше — злі ординці,
Гаркавий крик, цупкий нагай?
І ти — із віком наодинці —
Не відставай,

давай, давай!
І тільки в серці мимоволі
Десять потай приказка стара
Про козака, що не без долі,
І долю,
що не без добра.

Хочеться відзначити добротну роботу видавництва (ґрунтовні передмова й післямова, корпус коментарів, нечувана в наш час практична відсутність мимовільних помилок) та суперові, що вже стало доброю традицією, верстку й художнє оформлення Уляни Мельникової.

2. СОН ТІНЕЙ

Поезія **Лесі ЛИСЕНКО** позначена тонкою інтелігентністю, глибокою культурною писемністю. М'якість текстових ліній, поєднана з чікістю форми, — таке трапляється вкрай рідко. А найцікавіше — тут не можна не погодити-

ся з автором передмови, світлої пам'яті Юрком Гудзем — якесь невідворотно психоаналітичне відчитування світу крізь призму сновидінь. Можливо, ми й справді не більше, ніж сон світу, тіні завважених ним колись тіней, що пробілилися з нетриці підсвідомості на вологу поверхню її запліщеного Земного яблука... А якщо й так — то ми завжди можемо втішити себе тим, що є притамованим бажанням цього світу. Бажанням, яке колись таки може здійснитися...

На жаль, «Фоліо», на відміну від «Майдану», з книжкою практично не працювало: помилки, верстка типу «закинути текст», віддалена подоба оформлення обкладинки тощо. А дарма!

3. ОСТАННІЙ ІЗ МОГІКАН

Хтось із експертів «Книжки року» нещодавно в **Kr** обізвав тексти **Олекси ЮЩЕНКА**... академічними. Це, м'яко кажучи, трішки смішно. Шановний Олекса Якович — давно вже не текст, а легенда. Останній із Могікан, який своєю серед нас присутністю й нас облагороджує, приталеним світлом тих Могікан. Так що час від часу видавати ці тексти, разом із унікальними фотознімками, і видавати красиво — це наш людський обов'язок. Не більше — але й не менше.

4. ГАПУВАННЯ ПО-БІЛОМУ

Усе дуже рівно. Ні тобі очевидного зблиску, ні очевидного ляпу. Легка печаль і печальна вагота.

І риби нас, і трави нас покличуть
По іменах звучних і досконалих,
І страшно ми оглянемось в одвіт.
А хто повірить й оправдає нас,
Коли слова всі стануть іменами,
Але на них ніхто не озветься?

Отак слова **Володимира ГАПТАРА** стають іменами, досконалим умістилищем своїх значень і, попри їх формальну відшліфованість, чомусь не беруть за душу.

Хоча, можливо, ця ошатно оформлена й таки далеко не графоманська книжка мені просто читалася «не під той» настрій. Так чи

інакше, єдине, що наразі хочеться всеріоз відзначити — вдала спроба «реабілітації» білого вірша, останнім часом на наших теренах чомусь призабутого.

5. «ЖУРА ЗА ЖУРАВЛЯМИ»

Чесно кажучи, у контексті цих «самопальних» збірок я вже хотів писати про те, як тяжко живеться поетові в провінції, як рідко він має змогу друкуватися, як використовує пенсію й рідкісну нагоду для того, аби прийти до читача, — не одну книжечку під цю нагоду умудряється видати, а цілих чотири. Я щиро хотів про все це писати, але раптом моє око зачепилося за «перелік книг **Івана НИЗОВОГО**» в одній із цих збірок, який містить сорок п'ять (!!!) позицій, причому за останнє десятиліття — від двох до шести на рік (це ж тільки уявіть собі — написати і видати шість збірок на рік!!!), і мені стало страшно...

Тому я нічого не казатиму про ці книжечки Івана Низового. Зовсім нічого. Абсолютно нічого. Категорично нічого. Катастрофічно нічого. Бо вони нікому не шкодять, а комусь (і перш за все автору), певно, таки допомагають у житті. Бо це ж просто чудово, коли

Склались вірші находу
І навіть набігу, —
Цвіли в душевному саду
Вишневі почуття...

Отака от «жура за журавлями» виходить.

Kr

Василь БОРОВИЙ. Полинова сага. — Х.: Майдан, 198 с. (п)

Леся ЛИСЕНКО. Тінь тіней. — Х.: Фоліо, 288 с. (о)

Олекса ЮЩЕНКО. Після осені й зими. — К., 367 с. (о)

Володимир ГАПТАР. Сад терену дикого. — К.: Видавництво не зазначене, 132 с. (о)

Іван НИЗОВИЙ. Передсвітень; **Іван НИЗОВИЙ.** Саме та самота; **Іван НИЗОВИЙ.** Сонях на осонні;

Іван НИЗОВИЙ. Жура за журавлями; Луганськ: Глобус, 52 + 40 + 51 100 с. (о).

ОБГРУНОВАНО ВІРИТИ

Автор книги, співробітник Асоціації грецьких студій і відомий фахівець галузі філософії історії та теоретичної філософії, зосереджує свою увагу на понятті «вірити». У нашому уявленні віра є антонімом обгрунтованого знання. Але насправді виявляється, що кожна епоха виробляє свої критерії, рамки для розрізнення наукового знання. Тож знання — це теж своєрідна віра, припущення певних беззастережних аксіом. Тому розмова про віру та вірування переходить одразу в площину істинності тих чи інших фактів та її обгрунтування.

Андрій МОРОЗОВ

У що взагалі можна вірити, себто, які є модальності віри, — запитує автор ґрунтовного дослідження **Поль ВЕЙН**. Це — віра в авторитет, у традицію, віра на слово, віра з досвіду тощо. Як можна вірити у суперечливі речі — скажімо, як вдається дітям одночасно вірити у святого Миколая і в те, що іграшки під ялинку кладуть батьки? Такі риторичні питання ставить автор на початку своєї роботи. Далі в книзі

йдеться про те, що в різні часи у різних народів були свої власні уявлення про істину. Вейн звертається до давньогрецької історіографії й показує, що давні греки парадоксальним чином поєднували у своїх історичних студіях міт та розум, вигадку і логос. Сакральна хронологія світу входила в історичний літопис поряд із достовірними фактами.

У новочасному світі парадигма дослідження історії змінилася. Для істориків стало загальноприйнято користува-

тися первинними джерелами. В історичній праці мають бути певні посилання. Але чи так робили Павсаній, Фулідід та інші давні мудреці, коли створювали свої величезні опуси? Як стверджує Вейн, «античний історик не ставив приміток в кінці сторінки». Він хотів, щоб йому цілковито вірили, тому й не вказував джерел своєї інформації.

Таким чином Вейн доходить висновку, що істина — це щось на зразок ідеології, міту про істину. Істина є історичною. Однак це аж ніяк не означає, що мітологічна істина була фальсифікацією або навмисним перекрученням фактів унаслідок несутимленості та забобонності дослідників-істориків часів Давньої Греції. Сучасна людина думає, що лише останній етап у розвитку людства і його культури є справжнім, наукоподібним. Але так само думали й греки. Тож мріяння й вигадки, скажімо, кероллової Аліси для нас є такою ж правдою, як для давніх греків події

У ПОЛЬОТІ ВІД ОДНІЄЇ ПРАВДИ
ДО... ПРАВДИ ІНШОЇ

Чи вірили греки у свої міти? Це питання, мабуть, турбує лише нас, живих представників пост-урбанізованого, глобалізовано-техногенного (перепрошую за «латинь») суспільства. Адже греки просто жили у своєму часо-просторі й просто вірили в міти. Пересічний грек вважав мітологію «байками старої легковірної жінки» чи ж зберігав позицію, при якій питання історичності чи фантастики не мало сенсу? Це одна з проблем, яку порушує, розтинає і досліджує у своїй книзі **Поль ВЕЙН**.

Марія ХРУЩАК

Від автора довідуємось, що грецький міт був популярним літературним жанром,

а в легендарні світи, про які він розповідав, вірили як у справжність. Звичайно, не так, як вірять у «реальність». Щоправда, авторського визначення «реальності» тут справді бракує. Було б цікавіше. «Грек поміщав богів «на небо», однак він дуже здивувався, якби помітив їх на небі... і був не менш здивований, якби йому сповістили, що Гіфест щойно повторно одружився або що Афіна дуже постаріла за останній час». Вони вірили в «загальну»

правду й не хефтували «насолотою казок про Марса і Венеру».

Що ж таке міт? Звеличена історія чи колективна мітоманія? Такі запитання дають змогу Вейну констатувати, що правда означає багато речей... аж до того, що охоплює літературу наукової фантастики. Але якщо вважати міти вигадками, то чи не є література та, приміром, релігія, історія, фізика ще більшими фантазіями?

ОБЕРЕЖНО: ... МИ!

Чи можемо ми бути поза мітами, поза отим контівсько-ленінським: «Жити у суспільстві і бути вільним від суспільства неможливо»? Хтось скаже: «Так, можемо», хтось засумнівається, а хтось просто вигукне: «Та мені байдуже до того».

Олексій СІНЧЕНКО

Отже, міти! Вони ростуть, як гриби, і ми сумлінно плакаємо їх, підживлюємо й робимо світоглядно своїми. Міт завжди народжується як власне переконання, як свята істина про світ, у якому ти мешкаєш, і поза цим світом завжди приречений перетворитися на оману. Міт для тебе існує доти, доки ти живеш.

Дослідження **ЛУКІНЮКА** під колоритною назвою **Обережно: міфи** супроводжує передмова Івана Дзюби українською та англійською мовами. Академік високо поцінував спробу автора цілісно охопити мітопростір радянської культури, яка модифіковано увійшла до нашої сучасності, не втративши парадигми «свій — чужий» до всього «нашого» (російського) і всього не «нашого» (не російського).

М. Лукінюк досить послідовно перераховує міти, які нуртують у нашій свідомості не одне століття, починаючи ще з періоду становлення Київської Русі, яка й по сьогодні трактується деякими академіками як колиска трьох братніх народів. Автор виділяє 35 (sic!) мітів, прагнучи дати їм вичерпну характеристику. Міти дослідник поділяє на три категорії: царська доба, радянська та пострадянська. Здавалося б, мало йтися про зміну адресата, але специфікою тоталітарного суспільства є те, що адресат муміфікується, стає статичним провідником «мітопередач» наступним по-

«ліади». Правда здається правдою тією ж мірою в різні часи.

Вейн стверджує, що історик нагадує романіста, у якого психологічна уява є джерелом правдоподібності. Історик лише «реконструює» те, що відповідає концепції правди в цьому столітті. Інше питання — чи не сприйматиметься таке трактування як наклеп або вигадка в іншому столітті. Яскравий приклад — мітична постать Форісона, який виголосив 1980 року приголомшливу новину. Мовляв, Освеціму не існувало. Насправді, коментує цю думку автор, тут йдеться не про якісь політичні міркування або провокацію. На філософському зрізі це означає те, що істина полягає в тому, що істин багато, і вони змінюються.

Кожна епоха думає і діє всередині своїх свавільних рамок, які є

Щодо істин, то істиною залишається той факт, що у міти вірили і вірять. Раніше — в історії про олімпійців, сьогодні, більшою мірою, — у політичні. Автор лише повертає голову назад, щоб побачити, як суспільство жило й вірило, як народжувались і знецінювались істини, щоб укотре переконатись — «істина полягає в тому, що істина змінюється».

У книзі привертає увагу логічність викладу — від чітких зрозумілих запитань Вейн доходить до таких же відповідей (попри доволі замудрований переклад). Не можу не спокуситись процитувати ще раз: «Література — це казковий килим, який переносить нас від однієї правди». Сподіваюсь, саме з цього приводу дядь-

колінням. Народ, який органічно влитий у мітотворення, не спроможний уникнути маніпуляції іншої мітотворчої системи, бо в ньому притлумлене те єдине, що здатне хоч якось протидіяти міту — особистість.

Книга Лукінюка, попри компілятивний характер, може викликати неабиякий інтерес. Таку компілятивність можна виправдати тим, що наші поціновувачі історичної правди довіряють лише «бомазі», тому й не оминають рясного цитування авторитетів як «своїх», так і «їхніх». Дивує інше: автор книги, яка має позначку «наукове видання», лише в подачі наукових посилань дотримується наукового стилю. Власні ж висновки швидше нагадують шпальту газети, що в людей, які мають смак до наукової літератури, може викликати навіть відразу. Тут, услід за Лукінюком, можна вигукнути не «Обережно: міфи», а «Обережно: стиль».

дуже інертними. Ми не помічаємо нічого поза цими рамками. А коли не бачиш чогось, то не здогадуєшся навіть про те, що чогось не бачиш. Або, іншими словами, «у кожному міті ніщо не існує і не діє поза тими палацями уяви». Кожна епоха вважає себе центром культури. Так робили греки, так робимо й ми. Кожна епоха виробляє свої міти, які «кажуть правду». Скажімо, греки вірили, що історія рухається по колу, ми, своєю чергою, віримо в еволюцію та прогрес. І те, і інше є істинним.

Як актуально звучать ці слова зараз, коли в Україні (вкотре) переписується історія й старі вірування замінюються новими. Якщо вірити Полю Вейну, це цілком закономірний процес. Адже нова епоха потребує нових істин і, як наслідок, нових концепцій їхнього доведення та методів «реконструкції».

ко Ніцше написав: «Світ знову став для нас «безконечним», ми не можемо відмовити йому в можливості мати безліч тлумачень».

P.S. І ще, не забуваймо, що міти вчили людину скромності: Піндар не перестає нагадувати своїм читачам, що люди вартують набагато менше, ніж боги. І навіть мітичні герої не могли б щось успішно зробити без допомоги божеств. Сором'язливий Вейн не претендує на правдивість (просто хоче зайняти належне йому місце постмодерного спостерігача між сучасною культурою та давньогрецькою), як і ми з вами не претендуємо на роль довірливих читачів...

Поль ВЕЙН. Чи вірили греки у свої міфи?
Л.: Каменяр, 170 с. (о)
За підтримки ВФ «Відродження»

На жаль, дослідник обмежується лише констатуванням і демітологізацією радянської дійсності й не здійснює аналізу постанов мітів, що, певно, було б набагато цікавіше. Проте кількість матеріалу, використана автором, і прагнення об'єктивно висвітлити таку вкрай суб'єктивізовану сферу історії дає підстави до серйознішого ознайомлення з книгою.

Можливо, автор і не прагнув до комплексного аналізу маніпуляцій масовою свідомістю за допомогою витворення мітів. Тож і нам не знати, як з ними боротися. Тому й залишається, уподібнившись мунківському крику, заволати: «Обережно: ... ми!».

ЛУКІНЮК М. В. Обережно: міфи! Спроба системного підходу до висвітлення фальшувань історії України. — К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 576 с. (п)

... Спікер парламенту **Володимир ЛИТВИН** закликав прем'єр-міністра Віктора Януковича фінансово підтримати занепалий спільчанський літжурнал «Вітчизна». На думку голови ВР, необхідні для часопису 40 тис. доларів на рік треба вписати до реєстру Національної програми соціально значущих видань.

... Соціалістична партія України до 100-річчя від народження **Ніколая ОСТРОВСКОГО (Павла КОРЧАГІНА)** ініціювала проект парламентської постанови про повернення роману **Як гартувалася сталь** (1933) до шкільної програми, а також про створення кінофільму і проведення наукової конференції, присвяченої письменникові. Водночас коштом і ініціативою СПУ проходить відновлення музею М.Островського у м.Шепетівці на Хмельниччині.

...Окрім турботи про ранньорадянську літературу, лідер Соцпартії оприсутнився й у сучасній літературі. Днями опубліковано поетичну збірку **Олександра МОРОЗА з відстані**.

... У місті Броди на Львівщині невідомі злочинці здійснили збройний напад на гаражний комплекс, в якому знаходився додрук скандального памфлету **Дмитра ЧОБОТА Нарцис**. Нападники спалили понад 10 тис. примірників «Нарциса» та інших брошур Д.Чобота, присвячених розкриттю протизаконних дій Віктора Медведчука. І якщо досі суд розглядав лише позов В.Медведчука проти Д.Чобота «за фактом наклепництва у памфлеті «Нарцис», то наразі розглядається і зустрічний позов Д.Чобота проти В.Медведчука за фактом знищення накладу «Нарциса».

... На 67 році життя під час лекторського відрядження до Віденського Університету помер московський філолог і перекладач, почесний професор Києво-Могилянської Академії **Сергей АВЕРІНЦЕВ**. Вічна пам'ять видатному Словесникові.

... Вітаємо з Днем Народження літературознавців: **Сергія ДЯЧЕНКА, Василя ГОЛОБОРОДЬКА, Марину ГРИМИЧ, Тараса ПРОХАСЬКА, Юрія СЕРДЮКА, Льва СНЕПРЬОВА, Богдана СУШИНСЬКОГО, Валентина ТАРНАВСЬКОГО, Василя ТУРКЕВИЧА**, літературознавців **Віталія ДОНЧИКА, Юрія КОВАЛІВА та Ігоря КРАВЧЕНКА**, книжкових рецензентів **Інну ДОЛЖЕНКОВУ та Вікторію СТАХ**, верстальника **Кі Романа МАРЧИШИНА** та веб-майстра сайту «Книжника-review» **Анатолія АПАНАСЮКА!** 16 квітня виповнюється 10 років від появи першого номеру журналу **Кур'єр Кривбасу**, а 21 квітня святкують свої 7 роковини одразу два часописи — **Критика й Український гуманітарний огляд**. Вітаємо колег!

ЩО ЧИТАТИ ДІТЯМ?

Форум «Культура»
на www.maidan.org.ua

— Ж.Верн тепер вивчають у школі. А дарма. Бо він нудний. У них в програмі тепер і Ф.Купер, і К.Дойл, і Ж.Верн, і багато іншого, що ми раніше читали під партою. До речі, бачив в магазині книжки, так і називаються «Під партою». Там щось для дітей тіпа українських авторів.

— Ж.Верн не нудний. Але він розраховував на дещо інтелектуальнішу аудиторію.

— У сучасних книжках на другій сторінці уже трьох убивають і одного викрадають.

— ...мозок від помийв так розм'як, що вже не здатний сприйняти навіть Дюма.

— А радянська класика — суцільні піонери та барабани.

— То ві ї, схоже, читали мало. Є там дуже цікаві речі, і навіть піонери, які з'являлися там не так вже й часто, — не псували картини. Того самого Гайдара можна згадати, щоб далеко не ходити.

— Проблеми насправді немає. Дитячих книжок багато. Якщо нема українською — можна в довільній формі переповісти. Недавно купив малому Івана Франка «Абу-Касимові капці». Це казка у віршах. Просто геніальна. Ще «Пеллі Довгопанчоха» — супер. На полиці валяється книжечка Віктора Близнеця. Оповідання Тютюнника. Мисливські оповідання Йогансена. Кровожерливі українські народні казки, з їхньою фрейдистською логікою.

— До речі, вдома «трепетно» зберігаю українське видання Аліси ще з кінця 50-х років з оригінальними (першого англійського видання) ілюстраціями та супер-перекладом (особливо це стосується віршів-пісеньок).

— Малкович перевидав «Алісу»...

— Краще б він цього не робив. Чи вам зачитувати цю дубову, суконну новомову, оздоблену де тре і де не тре малограматними кренделями? Я з Малковичем не знайомий, але, зрозуміло високо його ціную за те, що він робить в українській справі. Якби ж то його редактори були трохи компетентніші. Ха! Глянув, хто редактори «Аліси в Країні Чудес». Отетерів. І.Малкович та Ю.Андрухович. Ти ба... Навмання розкриваю «Алісу». Розділ 3.

«Товариство, що зібралось на березі: Лорі, Додо, Качур та Орлятко». Перекладач полінувався подивитися в словник, що «loru» — це папуга (один із видів), а «dodo» — вимерлий птах «дронт». А редактори не перевірили...

«Як шкода, що вона пішла! — зітхнула Лорі». На слові «шкода» поставлено наголос на «а». Якби ж було зазирнути в словник, що означає слово «шкода» і чим воно відрізняється від слова «шкода», як би мало стояти в цій реченні... Навіщо було наголос ставити, якщо не знаєш? Дивина. Зате кучеряві «позаякі», «відтак», «зосібна», «далебі» рясно прикрашають текст.

Біда не в тім, що переклади погані, біда в тім, що їх мало. Буде багато — будуть ліпші. У старі часи українська перекладацька школа була просто супер. Наші переклади майже завжди були кращими за російські. Зараз позиції втрачені через те, що у перекладачів немає художньої роботи. Буде давнинний процес — відродиться школа. Де вона дінется!

ПРО МУДРИХ ДИНОЗАВРІВ І БІДОЛАШНУ ВІВЦЮ ДОЛЛІ

Схоже, тепер дітям не доведеться уважно слухати вчительку ботаніки, щоб зрозуміти бодай щось із премудростей цієї науки. Зрештою, навіть якщо дуже уважно слухати, а потім удом ретельно переглянути підручник, втямиш не так уже й багато, адже, здебільшого, вчителі самі читають той же підручник напередодні уроку, щоб потім прочитане повідомити учням. Такі знання забуваються швидко, ніхто не намагається їх відновити, хіба що дуже вже треба.

Марія КРИШТОПА

Що ж, тепер проблему майже вирішено. Достатньо батькам піти до книгарні, купити дитячу енциклопедію **Рослини** і, що, мабуть, найважче, примусити дитятко прочитати цей фоліант. Тим, хто опанує його, «відмінно» з ботаніки забезпечено. Проблема лише у тім, як бідолашним батькам заохотити своє чадо не закрити книгу після першої ж сторінки, а не менш бідолашному чаду — зробити приємне батькам і з захопленням прочитати її всю. Звісно, бувають юні натуралісти, але їх з біса мало, тож енциклопедій залишиться ще й для вчителів-ботаніків, яких, мабуть, не надто засмутить відсутність кольорових ілюстрацій у виданні. Адже для дітей це — суттєвий мінус.

Бо, погодьтеся, навіть, якщо вичитати усе про рослину й побачити чорно-біле зображення, впізнати її десь на галявині без проблем зможе лише дальнобик. Зрештою, малюнки — майже дрібниця, головне, щоб книга була цікавою й зрозумілою. У цьому читачам дитячої енциклопедії «Рослини» дійсно пощастило. Окремі абзаци написані настільки дохідливо, що хочеться поставити такий поширений сьогодні штамп: «для чайників». «То що ж таке рослини? «Напевно, те, що росте», — скажете ви і матимете рацію. Але ж ростуть усі живі створіння, в тому числі людина та тварина, і навіть неживі об'єкти, наприклад, гори.

«Те, що не рухається!» — спробуйте ви знайти іншу відповідь. Втім, насправді рослини рухаються, просто зазвичай дуже повільно».

Звідки авторам відомо, які саме відповіді на запитання про рослини будуть давати читачі середнього шкільного віку, залишається загадкою. Інтригують також такі розповіді: «Люди дуже погано знають зелене царство й особливості життя та поведінки рослин. Щодо цього тваринам пощастило значно більше». Звісно, радісно

за тварин, що їм не доведеться купляти енциклопедію, але за нашу тупість сумно.

Коли починаєш читати ще одне видання цієї серії — **Динозаври**, сил не вистачає навіть на сум. Серйозними тут є тільки назви динозаврів, які запам'ятати навряд вдасться навіть учителю. Динозаврам це, напевно, та кож не вдавалося, адже «проблемою динозаврів, очевидно, був і дуже маленький мозок. Ще й досі багато знавців стверджують, що динозаври вимерли саме через те, що їх мозок не встиг пристосуватися до нових умов». Щоправда, «динозаври таки знайшли спосіб певною мірою подолати негативні наслідки цієї вади. Кілька родів динозаврів, серед яких є і ящеротазові, і птахотазові, мали по два мозки — один у черепі, а другий на хребті». Шкода, що люди не можуть вирішити свої проблеми таким чином.

Чомусь більша частина «фактів», наведених у енциклопедії, що претендує на науковість, узяті з художньої літератури, мультиплікаційних фільмів тощо. Автори енциклопедії не боялися навіть історій, які більшість науковців вважають неправдивими. Мова йде про клонування тварин і людей. Дуже боляче читати такі трагічні рядки: «У вівці Доллі були ознаки раннього старіння, і її нещодавно усяпили. Це трапилося внаслідок того, що клітини її були значно старіші за вік, якщо рахувати з моменту народження. Втім, американські вчені на чолі з Р.Ланзєм клонували корів, клітини яких були «омолоджені». Отже, цю проблему можна вважати вирішеною. До того ж, три клоновані вівці, які народилися в Шотландії уже після Доллі, живі-здорові. Більше того, дві з них намаганнями вчених дають молоко, склад якого відповідає людському».

Пробач, читачу, за такі довгі цитати без коментарів, але, думаю, коментарі тут зайві. Безперечно, ти вже настільки зацікавлений, що в найближчому майбутньому придбаєш ці книги для своїх дітей або для себе.

Kr

Рослини. Динозаври. Сер. «Дитяча енциклопедія». — Х.: Фоліо, 318 + 301 с. (ш)
(Рецензії див. також: Kr чч. 5-6 '04)

ШОВК НА ДОБРОМУ КЛЕЇ

Жіночі романи впокорили серця українок безповоротно. Починалося любовною «класикою»: «роксолянами», «еманюелями» та «маріаннами». Утім, це було давно: вже ті жінки стали молодими чи літніми бабцями й осудливо хитають головами назустріч збоченствам молодого віку. Любощі в транспорті, привселюдний вияв непереверених почуттів, рання втрата цноти... гай-гай!.. Але... любовні романи читають.

Тетяна
ЩЕРБАЧЕНКО

Знову за нав'язливим серійним кліпарт-оформленням не видно ні автора, ані тексту. Знову анотація й невлучна назва збивають із пантелику. Знову ці клоновані сюжети, за якими немає й натяку на оригінальний авторів почерк. Знову текст прочитується за один вечір і наступного дня, бігме, не лишилась й присмаку якої-будь думки, що мала була б прокинутися від зіткнення з розумним-добрим-вічним...

Щось приблизно таке думалося паралельно з кількома першими десятима сторінок.

«Знову ця «Коронація слова!» — додасте ви, і матимете рацію.

Атож, **Містичний вальс Наталі ОЧКУР** — шоколадний роман із шоколадними героями, цілком здатними замінити той-таки шоколад. Він чудово рятує від критичної нестачи ласки й тепла в цьому суворому, по-чоловіччю сліпому, світі, допомагає долати критично розбалансований рівень гормонів і вбивати кілька нудних годин до закінчення прального циклу чи чекання улюбленого серіалу.

Це:

— однозначно безвідтінкові герої: головна — страждання шукачка кохання, молодичка не без гріхів і не без чеснот, напрочуд симпатична всім віковим категоріям читачок, шалено вродлива, розумно-в'їдлива, віддана, незаплямована etc,

яку хоче всяк, хто її бачить. За нею — лицар, що спокутує власну нерішучість, спричинену недовірою жіночій природі. Тло страждань обох — підлі, хтиві напівмужчини, роздратовані недоступною красою й підступні жіночки, яким не дає спокою чиясь палка душа.

— бутафорно-непрактичні, парадні деталі: поденний одяг палітри екстремальних данс-клубів, золото-срібло, шовкова стрічка, якою «недбало перев'язала волосся на потилиці» (еге ж, спробуйте, шовком та ще й «недбало»: триматиметься хіба на доброму клеї)...

— купа штампів у позиціях «чоловік-жінка»: «Шепіт приємно зігрівав витончену вушну раковину дівчини, а її тоненькі, мов шовкові шнурки, чорні брови злетіли до коренів волосся». Отаке. Уявили реальний стан речей, принаймні, брів?

— намагання втулити суспільно-політичної дидактики: «А що, вона вже не ваша? Лишень наша? І східняки не пам'ятають, у якій країні живуть? Хотіли забути — і забули?». Невже цей камінь у східні городи на тлі суцільного замилювання романтичним Львовом пані Очкур вважає доречним? Чи їй байдуже, чи читатимуть україномовну книжку на східній Україні? Що ж, принаймні, семітське питання тут не зачеплене.

А втім.

30.00 €

«Містичний вальс» — це ніжна пісня про кохання. Це блискуче, з дотриманням усіх правил, написана лав-сторі. Це спроба врятувати українське книговидання й вітчизняне жіноцтво від тригигиєних трансляцій ковбойських саг та новоруських страданій. Це романтична казка, пікантно присмачена доволі цнотливими любовними сценами й не завжди цнотливими виразами, дія якої відбувається в сучасній Україні з сучасною жінкою й перескакує в давноминулу зону Рутенії до давноминулих людей, які все одно колись зустрінуться, як не в іншому вимірі, то в іншому часі.

Роман не містить достеменної етнографічної реконструкції й пізнавальних даних щодо побуту, одягу чи віросповідання давніх рутенів — закони жанру того реалізму не вимагають. Натомість подекуди явна оперетковість додає тексту іронічного демократизму — для тих, які воліють приховувати свої читачькі слабкості до «жіночих історій», що щасливо закінчуються. Адже навіть найхолодніше серце хоче знати, що кохання — всепереможне, що воно доступне. Але стверджується таке лише в казках. Життя недовіриливо мовчить, що зраду своєму кохання доля не пробачає ні жінкам, ані чоловікам. Відмова заради влади, кар'єри, грошей, ефемерних громадських обов'язків тощо від дива, що зветься взаємністю, приносить лише пустку й зневіру в собі та світі, а пожертва цією суетою віддається сторицею. Щоправда, є одне «але». Треба вистраждати право вибору.

Саме про це доступно — подекуди чуттєво, подекуди весело, подекуди кострубато — написала пані Очкур.

Kr

Наталі ОЧКУР. Містичний вальс.

Сер. «Коронація слова». — Л.: Піраміда, 276 с. (о)

«КРАКАТУНЧИКА» ПОКЛАЛИ НА МУЗИКУ

У бібліотеках міста Прилуки відбулися презентації нових книг президента Чернігівського інтелектуального центру, директора видавництва «Чернігівські обереги», члена Національної спілки письменників України Сергія Дзюби.

Володимир КОВАЛЬ

Власне, Сергій приїхав на запрошення письменниці Лілії Бондаревич (Черненко), яка доклала неабияких зусиль, щоб учасники цього свята залишилися задоволеними. Юні читачі міської бібліотеки для дітей разом із директором цього закладу Ольгою Лукаш жваво

обговорювали повість-казку Сергія Дзюби «Гопки для Кракатунчика». Сюрприз підготувала композитор Вікторія Копосова — вона створила музичну п'єсу за мотивами «Кракатунчика» й виконала її на фортепіано.

А в міській центральній бібліотеці

ім. А.Забашти Сергія Дзюбу представила присутнім директор Тетяна Шавро. Автор читав не лише свої пародії з книжки «Любов з тролейбусом», а й інтимні вірші з майбутньої книги поезій.

У презентаціях С.Дзюби також взяли участь редактор газети «Прилуччина» Валентина Матвієнко та заступник редактора Віктор Криворучко.

Kr

Сергій ДЗЮБА. Гопки для Кракатунчика. — Чернігів: Деснянська правда, 184 с. (о)
(Рецензії див також: Kr ч.16, 21'03)

«ГІНЕКОЛОГІЧНЕ ДЗЕРКАЛО»

В основу тексту *Ніли ЗБОРОВСЬКОЇ* покладено анамнез (гр. *спогад* або *нагадування*). Анти-роман у авторському тлумаченні — «розірваний текст пам'яті, що поступово збирається й заглиблюється у містичну таємницю індивідуальної історії».

ЛЮДМИЛА
ТАРАН

Задум *Української Реконкісти* виник спільно з Юрком Гудзем. Реконкіста — як спроба культурологічного «відвоювання» через містико-ритуальне «індійсько-циганське фламенко». Не торкатимуся цієї лінії наративного поля, яка, напевне, підвладна інструментарію *шизоїдного аналізу* (див. «Енциклопедію постмодернізму»). Мова — про певні структури автобіографізму, відчитані в анти-романі Ніли Зборовської.

Пригадування, що лежить у його основі, — це переосмислення наративу визволення. Саморозкриття передбачає наявність виклику: дозволеного/недозволеного в конкретній літературі, зокрема, для жінки-автора. Драматизм саморозкриття визначається також суб'єктивною «мірою» автентичності: наскільки одкровення пристойне/непристойне, тобто, наскільки воно може включати самовикриття й самозамовчування. У моменті автобіографізму «максимально відверте», «шокове» й «скандальне» з-поміж інших відомих мені спроб у сучасній українській літературі, напевне, саме під пером Ніли Зборовської має найзухваліший вияв.

Полишаючи за дужками ексцентрично-релігійні моменти анти-роману, претензії на «езотеричність», захоплення ірраціональною символікою, перечуленість стилю в окремих епізодах. Утім, це також можна витлумачити як реабілітацію жіночої чуттєвості, «писання крізь тіло».

Дзвінка, головна героїня анти-роману, — це втілення гіпертрофованої «жіночності» в розумінні уваги до власної видимої тілесності. Це — образ спокуси (чого варті сцени з «Різдваної фієсти»)! Водночас Дзвінка вособлює пошук жіночої особистістю незалежності, яка долає й власну «гріховність», і топос жертви — у стосунках зі своїм чоловіком Богданом («афганцем» із суїцидальним синдромом). Та героїня

не може подолати спокуси подати себе в архетипному образі культової жриці при язичницькому храмі Сонця. Додавши сюди «новітні» ритуали на зразок витворення «українського фламенко», маємо химерну суміш, щось на зразок доморощеного New Ages.

Мені йдеться про творення автобіографічного тексту, «жіночого письма». Відтак анти-роман стає способом виписування й подолання різного штибу фобій, «родового психозу». Задля цього, переважно, і твориться текст-анамнез. Фобії пересновують стосунки героїні з чоловіками. «Після похорону Андрія у мене з'явилась дивна нудота і я не отримую насолоди. Це ніби той самий страх, який був у мене, коли була вагітна і наближався зрив, а я знала, що цю смерть не зможу зупинити... Щоб слово так само не зірвалось, як вагітність. Тому що в мені все життя так само бродять різні тексти, і я не можу їм дати раду, і вони ніби зриваються і пропадають...» Діагностично точне зіставлення — текст як викидень, як передчасна смерть ненародженого.

Психоаналітичний підтекст анти-роману очевидний. Тема тексту-викидня-нереалізованості має глибоку підсвідому мотивацію. Не раз зустрічається мотив: передчасна смерть дівчинки, яку любив батько. Дзвінка шукала в стосунках із чоловіками того затишку й надійності, що — *маленька Електра* — від дитинства відчувала в ставленні батька до себе. Натомість — українець невротизовані, а то й істеричні стосунки, домагання, відверте насильство першого коханця. Контроль над тілом, так само, як і «безневинні» сексуальні домагання, супроводжують героїню в різних життєвих ситуаціях.

Цей клубок насильства, крові впереміж із любовними втіхами й сексуальними мріями творять меланхолійно-криваву картину, що її годі означити просто як життєвий досвід. Це є сим-

волічна втрата тіла, як і символічна втрата душі — і повернення в тіло, спроба повернення власної душі. Із одного боку, виписано тонку вразливу натуру, неоромантично вивищену над сурогатом життя й квазі-діяльністю. З іншого — вульгарно-банальну жіночу особу, що шукає тимчасових пригод, які на рівні підсвідомості обертаються больовим синдромом. Клубок садомазохістських стосунків, взаємозалежностей, які доводять героїню до межових станів. Тема «психушки», маніакально-депресивний психоз, — словом, чудове «Інтермеццо» (саме так названо відповідний розділ) між діями драматичної вистави-життя. Здається, чи не вперше в сучасній українській літературі (втім, після Василя Рубана) ізсередины передано побут клініки для «душевно-хворих».

Цікаво спостерігати, як народжується нова стратегія емансипованого письма, ламання традиційних форм репрезентації жінки в конкретній культурі. Можливо, це і є один із варіантів того, про що Ірігаре сказала: виразити заборонену традиційною культурою «жіночість». Саме вона запровадила термін «гінекологічне дзеркальце» (speculum): дзеркальце, спрямоване жінкою на себе саму. Тобто, метод, що уможли-

лює обґрунтувати жінку як суб'єкт, народжувану жіночу особистість (див. «Енциклопедію постмодернізму»).

Анти-роман Ніли Зборовської ще раз нагадує про потребу артикуляції глибинної досвіду, що дозволяє жінці вийти за межі топосу жертви й подивитися на пережите певною мірою відсторонено — із тим, аби структурувати себе як цілісну особистість.

В українській літературі виписано топос жінки-жертви (чи не найсильніше — у Т.Шевченка). А досвід подолання й самоствердження, чи, скориставшись назвою твору, — досвід *реконкісти* — прописано якнайменше. Тим-то, попри відому художню недовершеність тексту Ніли Зборовської, він заслуговує на увагу як симптоматичний і навіть вузловий на шляху творення якісно нового жіночого письма.

Головний редактор журналів «Політичний менеджмент» та «Соціальна психологія»
 ▲ Врій Шайгородський

Голова правління Товариства «Знання» Василь Кутерець

Перший заступник
 Голови Держтехерадіо
 Анатолій Мураховський

КНИЖНИК review

ПОЛІТИКА: ШІСТЬ ТОМІВ ФІЛОСОФІЇ

Київському національному університеті імені Тараса Шевченка відбулася презентація шеститомника **Філософія історії** (К.: Знання України). Автор ідеї, Міністр Кабінету Міністрів України **Анатолій ТОЛСТОУХОВ**, наголошував нагальну потребу, яку мусить задовольняти цей проєкт: народ має стати реальним, а не декларативним, суб'єктом політики. У виступах також прогнозувалося, що провідниками закладених у виданні ідей стануть на-самперед студенти. **Кі**

Анатолій Толстоухов: інтерв'ю

Народний депутат України
 Володимир Кафарський

ХРОНІКА

Світлана Костянтіна Родик

ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ ДЛЯ ПОЛІТИКИ

Анатолій ТОЛСТОУХОВ, кандидат філософських наук та реально впливовий політик, здійснив проєкт «Філософія політики» — видання короткого енциклопедичного словника з незвичної галузі знань, чотирьох хрестоматійних томів та підручника з дисципліни, що не має аналогів. Утілював ідею науково поважний колектив під проводом членкора НАНУ **Леоніда ГУБЕРСЬКОГО** та членкора Академії педнаук **Віктора АНДРУЩЕНКА**.

**КОСТЯНТИН
 РОДИК**

У передмові до Словника, що започаткував шеститомник, наголошено на ексклюзивності дослідження з-поміж добре знаних соціальної філософії, філософії історії, правознавства, політичної соціології, психології політики, політології тощо: «**Філософія політики** синтезує знання про політику, здобуте в лоні кожного з цих напрямків, приводить його до єдиного знаменника... і передусім — в орієнтації на людину». Далі в словниковій статті «Філософія політики» подано симпатичну дефініцію нового напрямку знань: «Розділ філософського знання, предметом

якого є ціннісно-світоглядні принципи легітимності політики». Вивчати принципи легітимності політики — це як брати безпосередню участь у соціологічному, психологічному та інтелектуальному детективі (а часом — і трилері).

У підручнику, що його опубліковано рік по тому, до «інтервалу компетентності» та «предметної конфігурації» нового наукового напрямку додано таке: «**Філософія політики** виступає як галузь знань світоглядного характеру, тобто знань, які допомагають людині змінити передусім саму себе, а не зовнішній світ, сягнути якісно нових духовних горизонтів. І

44.00 €

вже на рівні цих горизонтів — по-новому побачити та досягнути царину політичного буття людей». Нарешті філософському знанню повернуто функцію лабораторного інструментарію замість PR-обов'язку виправдовувати «дії» автомату Калашнікова, як це було згідно наказу Леніна не марнувати часу на пояснення світу, а негайно й беззастережно змінювати його. (Утім, є тут і тривожна нотка. У передмові до новітнього підручника задекларовано, що він «підготовлений з метою забезпечення первинної філософської просвіти у царині політики». Виходить, що сьогоднішня українська політика провадиться гравцями без первинної філософської просвіти, а неофітам філософії політики пропонують лише спогадати за їхніми маніпуляціями?).

Либонь, найцікавішою частиною підручника для практикуючого політика є розділ «Політична система сучасної України: стан і тенденції розвитку». Але, на жаль, на нього чекає розчарування: розгорнутої дефініції політичної системи, створеної в Україні на середину 2003 року (час написання підручника), немає. Є констатація «прагнень», «відсутності системного підходу», неназваних «кризових явищ» і, одразу, — про потребу «реформи політичної системи». Якої саме?

РЕФЛЕКСІЇ

Недостатньо прозорими виглядають у цьому розділі й міркування щодо національної ідеї, за якою визнається важлива трансформаційна роль. Автори справедливо вважають, що її основна функція — «консолідувати весь народ України» в політичну націю, яка тільки й спроможна «вивести з кризи національну економіку, науку, освіту, культуру», «Зрозуміло, що на це підуть роки», — констатують автори, не пояснюючи, разом із тим, через яку причину тринадцять перших років незалежності з процесу пошуків національної ідеї випали.

Водночас запропоновано свій варіант наїдеї: «Такою могла б бути ідея викорінення бідності. У майбутньому, коли подолаємо бідність, національною ідеєю могла б стати ідея соціального партнерства». Але ж соціальне партнерство — це і є програмовий механізм зближення життєвого рівня високо- та низькооплачуваних верств населення? А сама національна ідея (мрія) уможливорюється не так на ґрунті суспільно-абстрактних гасел, як на виведенні спільного знаменника з приватних інтересів громадян? У будь-якому разі ці справді важливі теоретичні фрагменти не викликали би таких простих запитань, якби у Словнику були статті «Національна ідея» та «Соціальне партнерство».

Що ж до тенденцій розвитку української політичної системи, то впадають в око етатистські (зі Словника: «Етатизм — необхідність і виправдання активного втручання держави в економічне, політичне, соціальне й духовне життя суспільства») уподобання авторів розділу. У переліку пропонованих напрямів розвитку потреба «формування інститутів громадянського суспільства» перебуває лише на шостому місці, тоді як раніше проголошувалося: національна ідея здатна спрацювати (з усіма доленосними для країни наслідками) «лише на загальноцивілізованих принципах громадянського суспільства».

Віра в державу-панатею проглядає й у прямих рекомендаціях: «Першочерговим завданням України у XXI столітті є... розробити такі нові форми ефективного управління державним сектором економіки, котрі б забезпечили його конкурентоспроможність щодо інших секторів». А навіщо створювати штучну конкуренцію? Якщо приватний бізнес справляється, державі досить лише контролювати його за допомогою законодавства. Чи не ліпше (як це заведено у цивілізованих країнах) зосередитися на секторах, «непідійомних» для приватного бізнесу: утримання армії, поліції, громадського транспорту, комунального господарства, медицини, науки й освіти тощо?

До речі, в іншому розділі подибуємо блискуче формулювання такого затертого газетного штампу як «цивілізоване суспільство»: «Цивілізованим вважається суспільство, в якому власний добробут, са-

мовизнання і соціальний статус людини отримує завдяки праці». Тут же — і далекосяжне, й, до певної міри, кореневе для будь-якої української реформи визнання: «Власність є основою людського «Я». Очевидно, два порівнювані розділи писані різними філософами, але авторство, на жаль, ніде не зазначено.

Ілюстративна частина до підручника — чотири томи хрестоматії. Число це, звичай-

низка поданих у хрестоматії авторів не має персональних словникових статей. Тож читачі, котрі здобувалися лише на «первинну філософську просвіту», матимуть певний клопіт із адаптацією уміщених тут текстів Мартіна Лютера, Томаса Мора, Івана Мазепи, Пилипа Орлика, Френсіса Фукуями, Генрі Кісінджера, Джорджа Сороса.

Сам по собі «Короткий енциклопедичний словник» справляє солідне враження: 750 статей, значне місце поміж яких надано розтлумаченню модерних понять і термінів, котрими нині вправно жонґлюють і політики, і журналісти. Для порівняння: видана 2000-го року Оксфордська «Енциклопедія політичної думки» (К.: Дух і Літера) містить лише 350 статей. Проте, «просунутий» користувач шеститомовика «Філософія політики» матиме до Короткого енциклопедичного словника претензії саме через порівняння з цією англійською енциклопедією та деякими іншими поважними джерелами, опублікованими задовго до виходу «ФП». І передовсім — через суттєві розбіжності у висвітленні класичних персоналій, дотичних до політології.

Якщо взяти згадувану «Енциклопедію політичної думки», класичний американський підручник Джорджа Г.Себайна й Томаса Л.Торсона «Історія політичної думки» (К.: Основи, 1997), малий політологічний словник «Хто є хто в європейській та американській політичній науці» за редакцією Бориса Кухти (Л.: Кальварія, 1997), «Філософський енциклопедичний словник» (К.: Абрис, 2002) та мюнхенських «Класиків політичної думки від Платона до Макса Вебера» (К.: ТанDEM, 2002), то корпус класиків поліфілософії у них один і той самий. У нашому ж Словникові «сяють відсутністю» доволі знакові постаті, і чим це зумовлено — у передмові не зазначено.

Відтак, хто ж «вирав із гнізда»? Данте: можливо, упорядників засліпила його літературна слава, але сьогодні дослідники сходяться на тому, що «Божественна комедія» сконструйована як політичний трактат, а сам поет був не лише активним політиком (якого певною мірою можна вважати за предтечу теорії глобалізації), а й вправним політехнологом (чого варті, приміром, його розмірковування-рекомендації про «жадобу, яка завжди суперечить державним інтересам»). І то політиком він був неабияким: «У нашого Данте немає шизофренічного роздвоєння вчення та життя, що так часто віддавна бачимо у політиків», — пишуть німецькі вчені в повище згадуваній книзі.

Немає Марсилія Падуанського, який першим поставив питання легітимізації влади, розмежування законодавчої та судової

169.00 €

но, довільне, — таких томів може бути й десять, і сорок. І всі вони, як і наявні чотири, будуть витребувані читачем через саму хрестоматійну форму: максимум інформації — тут і тепер. Тексти здебільшого подані в українському перекладі, але частково — по-російському. Це можна пояснити певним поспіхом у підготовці видання: брали те, що вже існує. Але ж чи достатньо роздивлялися навкруги? На час укладання хрестоматії вже були опубліковані українські переклади уміщених тут російськомовних праць Святого Августина, Арнольда Тойнбі, Карла Поппера, Збігнева Бжезінського. Дивує підхід до текстів російських філософів політики: Бухарін і Троцький подані мовою оригіналу (що цілком логічно), а Леніна й Сталіна відтворено по-українському. До всього, жодного імені перекладача не названо, що просто не в'яжеться з поняттям «наукове видання».

Хрестоматійні томи не містять бодай телеграфного штибу коментарів — мабуть, функцію навігатора, на задум упорядників, мусив був узяти на себе Словник. Проте,

її гілок, обґрунтовував форми правління, котрі нині ми звемо президентсько-парламентськими. Про відсутність статей, присвячених Томасу Морю та Мартіну Лютеру, вже йшлося — без коментарів. Немає Жана Бодена, чия теорія державного суверенітету є дискусійною відправною в усіх сучасних дослідженнях. Актуальними для нинішніх політиків лишаються його роздуми про захист політики від непомірного впливу партій і неможливість верховного правителя пов'язувати себе з якоюсь фракцією; про політичний аспект права власності; про небезпеки міжконфесійної політики; про роль громадянського суспільства («справедлива держава не має іншої міцної підвалини або основи, аніж суспільні прошарки, громади, корпорації та колеї») і навіть про випадки, коли володар приходить до влади у правовий спосіб і стає тираном через деякий час.

Немає Гобса (хоч є стаття про його «Левіафана», котрий, проте, не є його єдиною або підсумковою політологічною працею), творця теорії «суспільного договору», першого дослідника феномену «середнього класу» («загальне чи громадське благо, як і громадська воля, — то фантазія; є просто індивіди, які хочуть жити й мати захист для своїх засобів до існування», — пише про це Дж.Г.Сейбін). Немає Пуфендорфа, Монтеск'є, Бьорка, Ніцше. Усі ці імена — класичний мінімум світової політології, тож їхня відсутність у новому Словнику має бути принаймні умотивована упорядниками.

Що ж до персоналій новітнього часу, то тут — поза канонам й іконостасом — упорядники, пп. Губерський та Андрущенко, були багато вільніші у виборі. Проте в окресленому підручником ареалі філософії політики хотілося б довідатися про філософсько-політичне значення для сьогодення діяльності таких персон, що аж ніяк не втратили своєї актуальності, — Століпін та Плеханова, Пілсудського і Масарика, Муссоліні і Гітлера, Неру і Ганді, Мао Цзедун та Меїр, Кастро і Хрущова, Брежнєва й Щербицького, Рузвельта і Рейгана, Брандта і Тетчер.

Словник пропонує персональні статті про сьогоденні українських політиків та політологів: Кравчук і Кучма, Медведчук і Семиноженко, Пустовойтенко і Литвин, Курас і Видрін. Є, звичайно, і всі автори-упорядники. Але подані лише «голі» біографічні довідки, резюме. Що кожен із цих діячів додав до розвою філософії політики — дібрати ніяк. А про обмеженість списку тих, хто насправді лишив свій слід у концептуалізації сучасної української політики, говорити годі.

Зрозуміла річ, сторонній список кандидатів на персональні статті можна множити й далі. Важливіше збагнути внутрішню логіку

побудови Словника. Оскільки самі упорядники ніяк це не коментують, вдаємося до деяких порівняльних розшуків. Один із авторів Словника — Іван Бойченко — 2000-го року випустив персональний підручник «Філософія історії» (К.: Знання). 64 статі з цієї книжки перекочували до нашого Словника. Звичайно, комп'ютерна опція «Запам'ятати як...» — річ корисна. Але чим тоді філософія політики відрізняється від філософії історії?

Можливо, саме цим механізмом пояснюється з'ява у Словнику таких «необов'язкових» щодо філософії політики персоналій як Авенаріус, Барт, Бахтін, Св.Василій, Дерріда, К'єркегор, Лютар, Маслоу, Лев Толстой, Шевченко?

На презентації шеститомовика «Філософія політики», підготовленого вченими Національної Академії наук, Академії педнаук та Київського університету, автор ідеї Анатолій

Толстоухов спрогнозував дискусійність проекту, задекларував розширене перевидання, доповнене, зокрема, окремим томом критичних відгуків. Можливо, окремого тому й не знадобиться, — досить або врахувати зауваги, або аргументовано їх відкинути в ґрунтовній передмові до другого видання. Беззастережно виправивши, хіба що, нормативні, як на науково-довідкове видання, помилки — відсутність іменного й предметного

показників, системи перехресних посилань, зазначення авторства статей та відомостей про самих авторів, постатейних списків літератури.

Здається, усі ці вади (більшою мірою технічні, а не посутні) спровоковані певним цейтнотом у підготовці проекту. А сам цейтнот подиктований перманентною неефективністю «нової політичної системи» України. Те, що зараз її реформа визнається необхідною усіма, — є знак розуміння: розруха не в клозетах, а в головах.

Сама з'ява проекту «Філософія політики» дає знати: далі українській політиці рухатися без самопізнання просто небезпечно. Шеститомник, як зматеріалізований початок нового наукового дискурсу, має відіграти роль електролізу, на який осяде концентрат нового, дієспроможного знання. Із цих книжок ми вже дізналися більше, аніж стало критичних запитань до видання. Та й сама з'ява запитань — симптом справжності предмета рецензії.

Kr

Філософія політики. Короткий енциклопедичний словник. — К.: Знання України. — 670 с. (п)
Філософія політики. Хрестоматія. Т. I–IV. — К.: Знання України. — 364+370+407+429 с. (о)
Філософія політики. Підручник. — К.: Знання України. — 400 с. (о)
 (Рецензії див. також: Kr, ч.3,8,9,17'2003)

власність і політика

РАДУЩАЯСЯ ПРАВДИ, ПОРТИТЕЛСЬКА СКАЖАННЯ

ПИСЬМЕННИК-ДОМОГОСПОДАР

ДАЙДЕСТ

Анатолій ДНІСТРОВИЙ піар категорично недолюблює: «Я наблюдаю за некоторыми писателями и думаю: Господи, на что они время тратят? Мечутся по городам и селам, выступают, представляют что-то. Сколько энергии вылетает в трубу! Сидел бы себе человек дома и писал!».

ЦУМБРУННЕН
ЖИВИЙ

Роман СКИБА коментує **Дванадцять обчурів Юрія АНДРУХОВИЧА**: «Гляньте, що ви з нього зробили», — начебто пропонує автор, являючи нам професора Доктора, котрий демонструє собою, як би мав виглядати Антонич згідно з традиційними уявленнями про нього, доживши до наших днів. Хоча і цей нестерпний балакучий дідуган знає більше, ніж декларує. Це ж він, не хто інший, «присадив» юну Коломею Воронич на сфінксівські загадки щодо дванадцяти обчурів. У тому, що під завершення роману вона збагнула таємницю Антонича (і не лише його!) є і професорова заслуга... Хоч як упродовж перебігу сюжетної течії напрошувався на кпини австрієць Карл-Йозеф Цумбруннен, та по його загибелі нам не просто жаль цього дидака, ми виявляємо у його портреті безліч штрихів, на які досі не звертали уваги. Непоганий-таки був чоловік. Та й чому був? У нього ще все попереду...»

ПРАВИЛЬНА
ДОЗА

А тим часом сам **АНДРУХОВИЧ** відповідає на питання, чи не нудно жити в Івано-Франківську: «Ні, бо в ньому буває цікаво. Тут вважають, що я весь час десь мандрую й живу переважно за кордоном. А насправді, приміром, минулого року я лише чотири місяці з дванадцяти не був в Україні. Сидячи тут, маєш свої переваги, бо можеш отримати драйв чи необхідну тобі емоцію безпосередньо від реалії життя. Натомість там є інша перевага — можливість отримати спокій, душевну рівновагу й позбутися матеріальних клопотів... Для творчості потрібні як комфорт, так і дискомфорт. Потрібно лише правильно дозувати те й інше». А ось найяскравіші літвragenня Ю.А. останнього часу: «Відкрив для себе чудового угорського автора Адама Бодора. Я читав його в польському перекладі. На мій погляд, це проза рівня Маркеса, якого я дуже люблю. Тільки це — карпатська версія...»

Kr

ДЕЩИЦЯ ПРО ЗАПЛЕТЕННЯ ЗВІВВИН

Чудес не буває. Попри цю банальність, усі — і діти, і дорослі — тішаться мистецтвом фокусників. Однак саме вона залишає в нашій уяві циркових факірів тільки вправними майстрами рук, а не чарівниками і магами, хоча й не зводить їх до рівня звичайних шахраїв. То чому ж одних спритників ганьблять і переслідують, а інших наслідують і нагороджують, надто якщо останні вправляються не кінцівками, а інтелектом?

*Хто пише кров'ю і закличками, той хоче,
щоб його не читали,
а завчали напам'ять.
Ф.Ніцше «Так казав Заратустра»*

Костянтин ДИКАНЬ

Відповідь на це питання спробував дати Незалежний культурологічний часопис «І» у торічному 30-му числі з промовистою назвою **Маніпуляція свідомістю**. Намагався, але, як на мене, не зміг. Не спромігся тому, що не виокремив поставлених питань.

Загалом принцип подання матеріалів, добір авторів і концепції, запропонований виданням, завжди вирізнявся не лише оригінальністю, але й мав незаперечні переваги: різні погляди й підходи до осмислення обговорюваної проблеми створювали в читача ілюзію перебування на інтелектуальному «круглому» столі. Однак такий зовні імпровізаційний формат потребує ретельної домашньої підготовки, що, власне, і є одним із елементів «маніпуляції» свідомістю читача. Якщо ж говорити про все загалом і ні про що конкретно, то читача залучають не до розмови, а змушують бути присутнім на лекціях, де кожен говорить про те, що знає.

Не великий секрет, що влада завжди

впливає на підвладне населення. Колись для цього використовувалася міць зброї, нині — сила розуму. При цьому спрямовуватися вплив може як на окрему людину, так і на суспільство загалом, бо, як вважає Оксана Дащаківська, «Маніпуляція — це спосіб впливу на людей через програмування їх поведінки. Цей вплив здійснюється приховано і має за мету змінити думки, мотиви та цілі людей, їх поведінку у напрямі, потрібному правлячій еліті».

Очевидно, що нині безпосередньої комунікації «вождь — маси» вже недостатньо. Для цього є різноманітні друковані й електронні засоби масової комунікації. Так само загальновідомо, що обдурити допитливого аналітика набагато важче, ніж лінивого й збайдужілого обивателя. Позаяк останні складають левову частку населення країн із пострадянською псевдореформованою економікою, то маніпулятори від політики мають непочатий край роботи. Це й спостерігаємо у вигляді розквіту різноманітних PR-агентств.

19.00 €

Мало того, «найпросунутіші» керівники цих гуманітарно-комерційних закладів зробили непогані гроші на виданні численних рекомендацій про те, як перемагати на виборах і зберігати популярність надалі, навіть якщо ні вони самі, ані їхні підопічні жодного разу на цих виборах не перемагали. Це нікого не хвилює, головне, щоб на папері було все гладенько й правдоподібно.

Відтак марно змагатися в журнальній статті із грубезною монографією в перерахуванні конкретних методик задурювання виборців: чи то технології відволікання уваги, подвійних стандартів, штучного творення інформаційних приводів, дозування, фільтрації чи фальсифікації інформації, гіпертрофії другорядностей, критики не об'єкту, а його оточення, навішування наліпок тощо чи застосування нейролінгвістичних і психологічних методик програмування поведінки й реакцій людини. Тому, якщо хочете знайти конкретні рекомендації щодо передвиборних технологій, краще зверніться до когось із російських фахівців — того ж Мінченка чи Полукетова, бо в «І» містяться лише загальні роздуми про істину Ж.Ф.Ліотара, культуральне значення митів П.Рікера чи пресу Умберто Еко й не більше. Це теж нічого, але — не те.

Кр

Маніпуляція свідомістю. Незалежний культурологічний часопис «І», ч.30 — Л.: І, 223 с.(о) (Рецензів див. Кр ч.23'03)

А ТЕПЕР ПОМАНІПУЛЮЄМО

Як зазначено в анотації, книжка адресується фахівцям «у сфері національної безпеки, теорії комунікацій, військовослужбовцям, співробітникам спецслужб і органів державної влади, усіх, кого цікавлять проблеми інформаційних впливів». Може, саме тому виклад гарно структуровано й авторська думка не тоне в мудрацях, а формулюється стисло й зрозуміло.

Лесь ГЕРАСИМЧУК

Пан **ЛИТВИНЕНКО** демонструє глибоку обізнаність із багатьма сучасними теоріями маніпуляції свідомістю людей. Щоправда, з огляду на конкретного адресата, текст майже скрізь відображає не стільки об'єктивний стан речей, скільки картину, обумовлену баченням владних і силових структур в Україні. Тому було б цікаво ознайомитися читачеві з тим, що, як та чому з ним роблять, хоча зробити він цього не зможе, бо наклад монографії мізерний — 500 примірників.

Автор опирається на більш звичну для нього класову теорію суспільства (симпто-

матично забуваючи згадати, який же клас верховодить нині) в інтерпретації чільних марксистів і Грамші, лишень побіжно згадуючи поліархію. Такі питання, як ідейні поривання, національна свідомість, аристократизм народного духу в ставленні до переслідувачів того духу тощо, у книзі навіть не порушуються. Майже цілком знехтувано маніпуляції в церквах або їхні впливи на населення.

Є тут і низка фактичних неточностей. Наприклад, маніпуляції зі свідомістю людей почалися задовго до державотворення, бо першими маніпуляторами були шамани

(культурологічний термін, що означає зв'язківця, транслятора між там і тут); попи далеко не завжди були носіями знання, бодай якось. Пан Литвиненко — не перший, хто помиляється, буцім елітні групи творять історію. Можна проробити простий дослід: запитати своїх колеґ: хто був суддями Франсуа Війона?.. І хоч судді на той час належали можним, відповіді ладні не всі, а слава Війона лишається з людьми й дуже істотно трансформує свідомість тих, хто приходить до нього.

Експерименти пана Литвиненка в галузі літературно-соціальної компаративістики є радше спірною цікавинкою монографії, ніж науковим інструментом, бо в групах і більших соціумах працюють не порівняно нові варіації літературних сюжетів, а радше матриці архетипів, медіатипів і неотипів.

Але монографія заслуговує на якнайуважніше прочитання й навіть вивчення, бо це рентгенівський знімок ментальності владних еліт і керівників груп тих, хто забезпечує існування цих еліт.

Кр

О.В.ЛИТВИНЕНКО. Інформаційні впливи та операції. Теоретико-аналітичні нарисы. — К.: НІСД, 238 с.(о)

ДЕ ШУКАТИ ПОЧАТОК

Нині «романи» настільки розповзлися за «шви» жанру, що перетворилися на гумові трансформери. Тому інколи від подібних визначень ледь не пересмикує. Текст сучасного британського прозаїка Мартіна БЕДФОРДА «Робота над помилками» («Acts of revision»), виданий уперше російською північними сусідами, можна справедливо обізвати романом. Подібна наліпка робиться, бо маємо справу з своєрідним життєписом персонажа — від народження до...

Юлія ЄМЕЦЬ-ДОБРОНОСОВА

*Рух справжній — поза радіусом дії.
Емма Андіївська «Очікування»*

Грегорі тридцять п'ять, у нього різні за кольором очі, і він тепер один. Тому дістає шкільні зошити й читає резолюції, написані вчителями 'надцять років тому. Він починає роботу над помилками — йому потрібен страх тих, хто колись нібито «керував ситуацією». Смикати за нитки й змушувати події справджуватися.

Він тепер один, їх — семеро. Учителі семи предметів у школі, з якої його колись викинули. Першого буде доведено до хвороби анонімними погрозами, із двома Грегорі розійдеться майже без наслідків для них, один помре до початку «роботи над помилками», наступний зазнає жорстокого побиття, інша — страху перед звалтуванням (не здійсненим), а останній стане заручником і буде вбитий поліціантом.

Один розділ — один предмет, одна «робота над помилками». Грегорі Лінн малює комікси за участі живих і мертвих персон. Власне, межі між ними немає, бо вони завжди присутні разом. Але в тому, що його комікси справджуються, відсутня містика. Присутня — випадковість вибору ним самим того чи іншого сюжету для реалізації. Адже робота над помилками — спроба помяти місцями на хиткій гойдалці домінування підлеглости. Помітно виділяється розділ, присвячений містеру Енді Ендрюсу — викладачеві мистецтва зображень, котрий вчив полювати за смислами, ходив босим по класу. Ця частина тексту позірно «сповільнена», проте в розмитості ролей колишнього

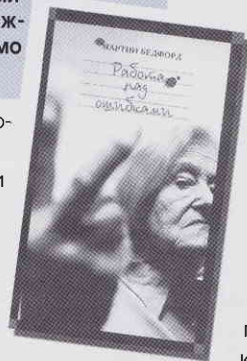
учня й учителя — ефект опозиції все одно присутній.

Кожен із розділів ніби має свою межу кипіння. Проте йдеш водночас і через те, що сталося три десятиліття років тому, поступово збираючи картинку низки смертей у родині Лінн, загибелі батька, хвороби сестри й матері. Отже, кульмінації — дві. Вони збігаються в часі. Але розв'язка — одна. І вона сама з собою в часі не збігається: «Початок. Скоріше, багато початків всередині головного початку. Не початок усього — якщо такий момент взагалі можна визначити і вичленувати, — але ключ до розуміння. Те, що зможуть розпізнати ті, хто не бажає обмежитися рамцями «суттєвого» і «того, що має безпосередній стосунок до справи», цими термінами науки фактів».

У анотації до книги зазначено, що її рекомендовано читати «працівникам системи народної освіти». Іронія — олівець, загострений з обох кінців. У роботі над помилками, котру здійснює Грегорі Лінн, ніби й не йдеться про систему та її агентів. Мова скоріше про індивідуальні стосунки того, хто керує ситуацією, смикає за нитки, і «намальованого» персонажа.

Гра. Грегорі мусить намалювати в коміксовому форматі кілька можливих фіналів і здійснити котрийсь із них. Він мусить домінувати, тобто — бути в усіх хмарках тексту над ротом кожного з персонажів. На рівні їх приватного життя, без згадок про систему. Але водночас — у тому-бо й фокус — системи немає без її агентів.

Письмо Мартіна Бедфорда демонструє

безліч можливостей колажу. Це не заважає читабельності його тексту. Окрім оповіди — листи, анекдоти, сороміцькі жарти, уривки з конспектів, примітки на берегах, анкетні дані, зауваження щодо успішності та по кілька визначень «математики», «географії», «фізичного виховання» etc. Доволі вишукано виглядають вокабулярні врізки — тлумачний

словник, до якого поруч із первинними та вторинними кольорами, лайками входять, скажімо, «амбідекстрія» або «казуїстика». Смысл — у примітності того, що згадується зі шкільного знання. Смысл — у можливості порізно сказати одне й те ж. Смысл — у розриві між значенням і смыслом. Табтологія — неуніка.

У «Роботі над помилками» присутня подвійність розуміння смерті та крихкості людської істоти — як зворотної й незворотної події. Ось тут і стикаються дві стратегії — комікси за мотивами життя, і події, впущені у комікси, із бажанням у процесі роботи над помилками «спожити» страх і отримати задоволення. Грегорі Лінн говорить, мовляв, брехня — це не відсутність правди. Його позицію можна назвати цинічною, бо він часом прагне денонсувати «справжню владу» як позу. Грегорі Лінн нібито не прагне утвердити альтернативу і визнає їх незліченну кількість. Однак реально — він залишає чинними рамці опозицій (нехай і зроблених невидимими), протиставляючи власній владі «автора ситуацій» безсилля знерухомлених свідків, залучаючи до цього можливості змішування експресивної діяльності.

Сучасне насильство має природу зображень, стає позірністю позірності. Якщо подобається — коміксів. Доки не вражає — з того боку ширми. Але водночас його вибух скерований всередину, як і робота над помилками Грегорі Лінна. Книга про споживання страху й про невникне бажання його позбутися, про втрати й неможливість забути обертається книгою про пам'ять — єдине, що може містити й кульмінацію, і розв'язку водночас.

Кр

*Мартін БЕДФОРД. Робота над помилками. —
Москва: ЕКСМО, 448 с. (п)*

ТАЄМНИЦЯ «ТОЧНОГО ПРОТОКОЛУ ПОТОЧНОГО БЕЗУМУ»

Шановній авторці допису про сенсаційний щоденник БЕНУА (Кр ч.3'04) варто закинути таку звичну короткозорість щодо «українського питання» дослідника російської культури.

Неоніла ПАСІЧНИК

Не заперечую. **Мой дневник** є читим складним і завважити **заключний** коментар у розлогій науковій частині книги дійсно непросто. Проте, **саме там** міститься повідомлення про те, **яким чином** Олександр Бенуа одержав свої безцінні записи в Парижі 1935 року. Ризикуючи репутацією власною й бажуючи не зашкодити став-

ленню совіцького уряду до друга-втікача, Стіп (Степан Яремич, охоронитель Ермітажу, українець за походженням, невдаха (?), чия дружина стала дружиною друга) спромігся переправити на Захід частину рукописів. І це в той час, «як голова комісії з вивезення знаходився під судом саме через те, що надто поблажливо пропускав книги і, головне, понад норму...» Щоправда, доповнюючи «Щоденник» 1955 року,

Бенуа зазначить, що багатьох **найцінніших** записів бракує. Лише 1980 року, коли упорядковували архів Яремича в Ермітажі, знайшли ті важливі рукописи, які Бенуа вважав утраченими! Таким чином, ще 1935 року справжній друг, обрусілий українець, надійно заховав нотатки обрусілого француза, які тепер так разять очі сучасному дослідникові подій, захованих під позитивним (?!) звичним словом революція.

Кр

*А.Б.БЕНУА. Мой дневник 1916 — 1917 — 1918. —
Москва: Русский путь, 704 с. (п)
(Рецензія див. Кр ч.3'04)*

РЕФЛЕКСІЇ
ОМАНА ІЗ БРЕХНЕЮ

У анотації до книги Ігоря ПАВЛЮКА «Діагностика і прогностика брехні» стверджується, що вона адресована широкому колу «зацікавлених археологією гуманітарної науки».

Юлія ЄМЕЦЬ-ДОБРОНОСОВА

Така вказівка одразу народжує припущення щодо взаємозв'язку розмислу автора із «археологією знання» Мішеля Фуко. Якщо у французького філософа постало розкриття різних дискурсивних практик, що мали місце в європейській історії, то центровою ідеєю Павлюка важко розпізнати одразу. Заважає здатність автора валити до купи й ту саму «археологію», і переповідання елементів буденного світогляду, і есеїстичний самоплин, та ще й залишати те все інколи без жодних пояснень. У результаті позірно розглядуване ним нібито стосується й філософського питання про істину, і вивертання його на сенс брехні, але зачіпає це поверхово.

Важко назвати такий текст навіть есеїстичним філософським розмислом. У ситуації, коли легко відбуваються перестрибування з одного річуща думки до іншого та ще й, задля підтримання стилістики підкресленої науковості, поважності постійно змінюють один одного різноманітні терміни, почуваеш себе, м'яко кажучи, ніяково. Можна отетеріти, прочитавши наступне: «І якщо біти (одиниці виміру) низькопробної (алгебраїчної) інформації деформуються часом на рівні лінгвістичному, то бітами високохудожньої (красивої, містичної) реальності часто ідеологічно маніпулюють в межах того чи іншого часу-і-простору («те, що було трагедією, із часом стає фарсом і — навпаки»).

Павлюк прагне осмислити брехню в різних аспектах і пропонує дослідження «проводити за методологічним планом» (хоча очевидно — насправді хто його інакше здійснює, якщо це, звісно, дослідження). Мається на увазі те, що предмет студії розглядатиметься в контексті філософії, психології та ідеології брехні. Ці аспекти осмислення брехні виділено в окремі розділи. Структура позірно існує, та насправді — всередині параграфів годі відшукати, до чого, зрештою, ведеться.

Назва книги супроводжується невеличким підзаголовком «Екскурси в теорію комунікації», проте з самого тексту важко реконструювати як засади тої самої заявленої діагностики і прогностики, так і відновити координати теорії комунікації за Павлюком. (Просто «абідно» за теорію комунікації та комунікативну філософію, існування котрих наразі зведено до згадування кількох понять

та імен, поверхового окреслення концепту квазікомунікації, який, видно, дуже подобається автору). У манері на кшталт вільного ширяння (чи падіння) комбінується безліч тематичних зрізів. Наприклад, із книги можна дізнатися, що психологію розрізняють вікову, медичну, інженерну та соціальну, причому таку саму класифікацію можна застосувати й до брехні. Мабуть, «справжнім відкриттям» для багатьох читальників стане й те, що психологи оперують поняттями генотип, психоделики, гомеостаз; комунікативність — центральне поняття філософії Ясперса, а війни бувають релігійні, національно-визвольні та загарбницькі.

Багато в чому книга вводить в оману. Перш за все тому, що в ній постійно демонструється «техніка» пересмикування з есеїстичного використання різноманітних метафор до жонглювання науковими термінами, з первинної тематизації вивраних із контексту проблем біології до гімнів людській культурі загалом та поезії зокрема. Маємо справу із текстом, котрий може ошукати в будь-який момент, але не тягне на колаж, тому що претендує на сувору лінійну визначеність та серйозність (пам'ятаєте про методологічний план?). На цьому тлі стає навіть цікаво, чому в книзі не знайти окреслення хоча б абрису предмета, та чіткого визначення поля, у котрому провадиться дослідження? Брехня — це брехня та й усе, тобто, усі все розуміють у загальних рисах і того нібито достатньо. Так само змішано розуміння істини та правди, хиби, помилки й брехні. Зрештою, змішувань занадто багато. Звісно, такі суворі претензії можна у відповідь оголосити якимось там центризмом, але разом із тим — навіщо було робити в назві, підзаголовку, параграфах настільки «глобальні» заявки, котрі в результаті розгляду постали лише у вигляді оглядів-творів на задану тему. Причому — із залученням згадок всього, на що здатна спрямовуватись свідомість автора.

Позірно вводиться безліч понять і термінів задля осягнення предмету дослідження. Важко інколи зрозуміти навіть із контексту, де той чи інший термін, приміром, із біології, використовується в прямому, а де — у «художньому значенні», тим більше — останнє часто є поширенішим. Книга рясніє посиланнями на

твори відомих філософів, але поданими в специфічному вигляді — як вказівки в дужках поблизу якогось терміна, визначення, причому не кожен такий випадок умотивовано. Навіть поважаючи активне використання наукової лексики, варто обережно ставитись як до «гамірності», яку утворює її надмір у висловлюванні доволі простих речей, так і до вільного комбінування з образами художніми. Часто в результаті застосування такої «методи» цілком прозорі, приміром, для філософії поняття стають беззмисловими абракадабрами, страшилками для малих дітей. (Дивившись, а таке вже із дискурсом або парадигмою сталося). У «Діагностиці та прогностиці брехні» відсутні наукові показники, словник термінів, зате на початку видання — довжелезна біографія автора із переліком усього написаного та виданого. А «широкому колу читальників» (так само як і неширокому), мабуть, було б цікаво дізнатися, що все-таки мається на увазі під «квазікомунікацією» чи «генетичним кодом». Але — зась.

Звісно, все буде ОК, якщо екскурси у все, що відомо досліднику, є екскурсами у комунікацію, а остання розуміється в найширшому значенні, в усіх можливих смислах, котрі постійно пересмикуються (ото

на радість постмодерністам — «миготять!»). Мабуть, тому в розділі про ідеологію брехні пояснень самого предмета немає, зате подано довгий екскурс до словників синонімів української мови, ряди висловлювань про брехню, виписки із філософських енциклопедичних словників (тільки яких?).

Часто висновкові поняття просто замикають (у своєрідному фіналі) якісь ряди однорідностей, механізми появи тих чи інших тверджень важко відтворити, коли наявні лише ті самі ряди, а наприкінці посилання на щось таке високе й величне як генетичний код культура духу або творча напруга. Автор постійно посилається на те, що брехня або той чи інший аспект її розгляду постають у багатьох книгах, причому такі посилання постають у вигляді розлогіх списків літератури (і Біблія, і Коран, і «Життя Тараса Шевченка» П.Зайцева, і навіть тексти В.Медвідя) та врізок вивраних із текстів цитат (приміром, розлогі висловлювання шанованих автором персон різних часів і народів від Франса чи Тютчева до Винниченка та Солженіцина).

У симулякральному світі поважність та серйозність часто вказують саме на вдаваність окремих тверджень. Але й симулякри бувають різними. Отак перегорнеш останню сторінку книги про брехню й подумаєш: а чи не обдурили тебе, видавши то все за серйозний розмисел?

Кр

Ігор ПАВЛЮК. Діагностика і прогностика брехні. Екскурси в теорію комунікації. — Л.: Сполум, 80 с. (о)

ВСЕНЕЗАКІНЧЕНІ НЕДОКОНСТРУКЦІЇ

Дивний незакінчений час висить над недоУкраїною — ніби й державою, але якоюсь недодемократичною, недоцивілізованою, недолюдською й, урешті, недоукраїнською. Принаймні, саме таким настроєм віє від статті Миколи РЯБЧУКА «Потьомкінський ювілей, або Ще раз про амністію, амнезію та «спадкоємність» посткомуністичної влади в Україні», присвяченій черговому офіційно відзначеному «ювілею» — п-ній річниці Голодомору в Україні 1932-1933 років.

нею ж мережу поширення української книжки та всілякі інші для тої книжки «сприяння», є надія, що хтось із видавців на це таки наважиться, адже багатьом буде цікаво довідатися, що ж примусило юного красеня-короля до такого висновку у фіналі: «...здоровим чи калікою, славним чи осоромленим —

дай мені залишитися собою!».

Літературознавчі сторінки третього числа віддані під розмірковування **Павла МИХЕДА** над темою «Шевченко-пророк». Автор твердить, що «після публікації праць Г.Грабо-вича, О.Пріцака і В.Мокрого формула «Шевченко-пророк» помітно втратила метафоричний сенс і почала набирати реального змістового наповнення». Подекуди полемізуючи

з попередниками, подекуди погоджуючись із їх парадоксальними й несподіваними висновками П.Михед виносить на суд читача «історичну проєкцію» теми.

Кт

Попри все, не обійти увагою пригодницько-фантастичний роман **Сергія БАТУРИНА** *Легенда* — чи не найцікавішу прозову публікацію нового року. Захоплююче, легко, добрим стилем і з неабиякою фантазією автор оповідає про прангів і Морських Мольфарів, Небесного принца та ядранські вітрила. Несподіваний текст малознаного автора з маркою «fiction» настільки вражає вправністю письма, що мимоволі постають, випереджаючи одне одного, два питання: відкіль цей автор уззявся? і хто швидше видасть цю книжку (наклад «Сучасності» відверто замалий для такого тексту) у форматі покетбуку. Навіть попри те, що наша вища влада не є «професійно українською» й не поспішає реанімувати знищену

«АГЕНТ 488» — КАРЛ ГУСТАВ ЮНГ

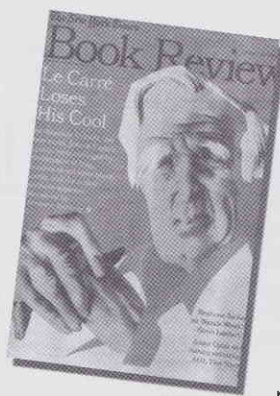
«Суперечки між юнгіанцями і фройдистами нагадують криваву міжособну війну, адже в тих галузях науки, де засновникам надано статус ідолів, послідовники нестримні», — вважає **Дейдре БЕЙР**, котра щойно закінчила працю над книгою **Юнг**. Шанована авторка біографій Семюеля Беккета, Анаїс Нін та Сімони де Бовуар мала клопіт у накопиченні фактів для нової книги: «кожен, хто пише про Юнга, обов'язково зіштовхнеться зі звинуваченнями, що Юнг — амбіцій-

ний шарлатан, який крав ідеї від інших науковців». Родина вченого не дає можливості спростувати ці закиди, адже тримає архів Юнга за сімома замками — навіть доступ до архівного каталогу суворо обмежений. Після тривалих переговорів Бейр дозволили скористатися архівом, проте вона повинна була знати заздалегіть, які саме документи хоче переглянути, і першим жадані матеріали повинен був прочитати хтось із членів родини.

Життя Юнга цікавить Бейр більше, аніж його наукові теорії. Авторці вдалося знайти й оприлюднити нові, вражаючі матеріали: під псевдом «агент 488» Юнг робив рапорти для Центру Стратегічних Служб про стан психіки нацистських лідерів.

НОВА ЗІРКА БРИТІЙСЬКОЇ НОВЕЛІСТИКИ

Тібор Фішер дратує критиків чужеродною стилістикою. Найбільш характерна риса його письма — перетворення іменників у дієслова. Замість «голосна музика під час роботи — як пікантний соус» Фішер пише: «голосна музика пікантно соусить роботу» — саме «соусить», а не «присмачує», не «приправлює» й не «додає смаку». Твори Фішера гурмани від літератури називають штукарськими «трівелогіями» для ерудитів (від англійського travel — подорож). У порівнянні з ними навіть «Трістрам Шенді» Стерна видається спрощеним. Останній роман Фішера **Подорож в кінець кімнати** полишає враження, що автор сам себе спародіював — написав «анти-трівелогію» про жінку, яка ніколи не залишала власного помешкання. Окрім «нарративної анархії», змалюваної вище, книгу псує химерне переконання автора, що всі подорожі марні в добу глобалізації.

Оглядачі вважають, що Фішер зробив собі кар'єру злостиво-скандальною рецензією на книгу більш успішного письменника Мартіна Аміса «Жовтий пес»: «Очевидно, Фішер сподівався, що розгром Аміса приверне більшу увагу до його власних творів, але «Подорож в кінець кімнати» зовсім не така запальна й цілісна, як Фішєрова рецензія на «Жовтого пса» та й сам «Жовтий пес».

Кт

ЯК ПРИПИНИТИ ХВИЛЮВАТИСЯ І СТАТИ ТОЛЬТЕКОМ

НОМІНАЦІЯ «СОФІЯ»

Мабуть, ніщо так не визначає сучасний стан західної цивілізації, як поява книг, що пропонують Шановному Читачеві/Читачці докорінно змінити його/її життя, нічого при цьому не змінюючи. Дейл Карнегі вимагав забагато — виконувати кількадесят приписів. Чом не скоротити їхню кількість, скажімо, до чотирьох?

Михайло НАЗАРЕНКО

Не знаю, чи мають кастанедіанські тольтеки щось спільне з плем'ям, котре знають етнографи; здається, ні. «Антропологі говорять про тольтеків як про націю чи расу, але насправді вони були вченими й митцями, котрі створили свою спільноту для дослідження та збереження духовного знання і звичаїв давнини». Ці «не народ, а вчені» підозріло нагадують тамплерів, що «завжди до цього причетні».

Книжка **Енжелес ЕРРІЕН Шлях чотирьох доріг** («The Four-fold Way»; в перекладі заголовка обернувся недоречною тавтологією) — не дуже приступна для неофіта, проте побудова її проста: тут змішані полікоректність, стилізована етнографія та банальні афоризми. «Дій, перебувай тут і тепер. Будь уважним до всього, що має серце і призначення. Говори правду, не засуджуючи...» Оце і є «шлях чотирьох доріг». Зрозуміло, що подібних порад кожен може надати безліч, не посилаючись на «корінні народи», у яких «ми маємо сьогодні шукати поради, як піклуватися про Землю». З книжки можна також дізнатися про те, що Воїнів спосіб роботи з Силою — це тріскачка й танці, а медитує

він стоячи; Цілитель має чотирикамерне серце й медитує лежачи; тубільці ж Черепахових островів моляться «Прабатькові-Вогню, великому ядерному полум'ю Сонця». Ілюстрації, втім, цікаві. Переклад неоковирний.

Книжка **Мігеля РУІСА Чотири угоди** де-що цікавіша — тим, що небезпечніша. Ніяких нових думок (ба навіть Істин Великої Традиції) тут, звісно, немає. Є популяризований буддизм (людство, мовляв, лише спить і бачить Сон планети; реальність — задимлене дзеркало... тощо, тощо). Трохи «ню-ейджу» («Усе є Бог... Ми — Бог») і леннонівські поля наркотичної полуниці. «Чотири угоди» побачили світу 1997-го, а за рік до того Пелевін вже спародіював їх у «Чапаєві». Таке рідко, але трапляється.

«Знадобиться величезна сила волі, аби прийняти ці Чотири угоди...» Кого тут хочуть одурити? «Твоє слово має бути бездоганним. Нічого не бери на свій рахунок. Не роби припущень. Намагайся все робити найкращим чином». Дуже вже важко... Чому раз-у-раз подвигам називають те, що в християнській культурі не досягає навіть поняття норми?.. Кілька цитат:

«Якщо я люблю себе, то проявлю це по-

чуття і у спілкуванні з оточуючими». (Лев Толстой це сформулював значно точніше: «Як зробити так, аби всім було добре, а, головне, мені?») Винятково чесний був навіть у егоїзмі.) «Не важливо, що саме ви про мене думаете, ваші особисті міркування мене не цікавлять. Тому що я себе знаю... Ви навіть можете сказати: «Мігель, мені боляче вас слухати». Але страждаєте ви не від того, що я кажу, а від ран, роз'ятрених моїми словами. Ви самі собі робите боляче. Я ніяк не можу взяти це на свій рахунок». «Якщо хтось вистрелив вам у голову з пістолета, в цьому не було нічого особистого». Дуже, звісно, заспокоює.

І нарешті: «Гріх — це те, що ви робите всупереч самому собі... Бути бездоганим означає не йти всупереч собі. Коли ви бездоганні, то відповідаєте за свої дії, але не засуджуєте і не соромитеся себе». Не сумніваюся, що якраз це твердження багато хто прийме із захопленням, а саме — ті, що вже вважають себе бездоганними; якщо хтось із ними не згоден — не беріть на свій рахунок.

Гуманіст Мігель Руйс проповідує загальну любов і, здається, не усвідомлює, що принципи «не йди проти себе» й «не бери на свій рахунок» у поєднанні можуть дати лише один результат — той самий, що в старому мультфільмі: «Любі себе, чіхай на всіх, і в житті ждьот тебе успіх...»

«Якщо ересь досить еретична, вона завжди впливає на мораль», — казав патер Браун. Тольтеки, згідно передмови, збиралися в місті пірамід, яке мало назву «Місце, де Людина стає Богом». А добром такі ігри не закінчуються.

Кр

Енжелес ЕРРІЕН. *Путь четырех дорог. Мигель РУИС. Четыре Соглашения.* — К.: София, 208 + 144 с. (п)

РЕФЛЕКСІЇ

3000 ІЛЮСТРАЦІЙ У ДВОХ МЕДИЧНИХ КНИГАХ

Кращими у світі виданнями у галузі популярної медицини, за даними опитування медлабораторією Пенсильванського Університету, є альбоми лондонського видавництва «Dorling Kindersley» — «The Human Body» та «The Complete Book of Mother and Baby Care».

Олег КОЧЕВИХ

Українські варіанти цих альбомів є зразками адаптації іншомовних трактатів. Адже переклади за редакцією професора Мечислава Гжегоцького чи не вперше в нашому книговиданні ретельно відшліфовано з точки зору не лише мовної, а й ментальної відповідності.

У книзі **Мати і дитина** імена умовних батька, матері й доньки змінено на «Олег», «Лєся» і «Оля». Важливість співання дитині простих пісень ілюструється аналізом саме українських народних: «з піснею «Ходить гарбуз по городу» дитина вивчить овочі». Навіть таблиця

акушерських скорочень суто україномовна.

Назагал, атракційний галицький діалект у книзі видається навіть дещо зайвим. Усе-таки, мало хто за межами Львова знає слова «станик», «прутень» — і виняткове вживання їх у спеціальній літературі, замість науково-традиційних «ліф», «пеніс», дещо дивує. Тоді вже треба було зовсім переходити на літературні евфемізми й замість «передсінку» й «півхи» вживати красивий галицизм «розкішниця».

Проте книга «Мати і дитина» настільки щедро ілюстрована фотографіями, а **Люди-**

на — чіткими кольоровими малюнками, що всі недоліки текстів здаються непомітними. Про цю чудову книгу можна хіба зауважити, як її ще покращити. Розкішно ілюстроване видання створювалося не для дітей, як зазначено, а для студентів медичних вузів. Тому до малюнків і збільшених у кількості разів мікрофотографій варто було додати: не дивуйтеся, це — реальні знімки внутрішніх органів. Тим паче, численні наведені тут схеми операцій слід ілюструвати більш-менш справжнім, а не умовно-різнобарвним виглядом того, що відкривається під скальпелем.

Але й без реалізації цих «зауважень на майбутнє» популярно-медичні альбоми видавництва «Дорлінг Кіндерслі», трансльовані львівським «БаКом», постають справжніми книжковими шедеврами.

Кр

Елизабет ФЕНВИК. *Матя і дитина.* — Л.: БаК, 264 с. (п)

АРТЕМ, КОТРИЙ УВІЙШОВ В ІСТОРІЮ...

У науково-популярному нарисі історика Володимира ДЕДОВА «Творчі здобутки Івана Кавалерідзе в Донбасі» головну увагу приділено монументальним пам'ятникам Артему (Сергєєву Ф.А.) у Бахмуті та Святогірську. Приводом до видання, як підкреслює автор, став переддень 120-річчя з дня народження... самого Артема.

Марія ХРУЩАК

Бетонний велетенський «...досить точно відображає особливий період в культурному вимірі суспільного життя України 20-х років XX століття». І з цим важко не погодитись. Кавалерідзе справді вдалось зробити монумент, котрий згодом радянською владою буде названо «жахливим твором» (таке визначення пролунало з вуст Хрущова на початку 1960-х років). Із часом твір Кавалерідзе отримав ще більш неоднозначні оцінки: сьогодні в історії українського мистецтва його окреслюють у межах кубізму, хоч сам скульптор це заперечував: «Трактуючи скульптурну форму площинами, можна домогтися зовнішнього і внутрішнього зв'язку з архітектурою... Хіба ж нецікаво було скористатися з досвіду старих народних майстрів, щоб у сучасній скульп-

турі домогтися такої досконалості архітектурних форм, такої злагодженості й виразності підкорених єдиному ритмові об'ємів».

Нарис складається з трьох частин: митець, Артем та пам'ятники Артему І.Кавалерідзе. Автор намагається вести дві паралельні лінії — Кавалерідзе та Сергєєв, однак більшу частину книжки присвячено останньому... А пам'ятник виступає об'єднуючим елементом «двох талановитих особистостей XX століття».

У нарисі використано фактологічний матеріал з архівних та музейних фондів; тексти доповнено світлинами з зображенням скульптора в різні роки його життя, поряд з його творами і, звичайно ж, самого

Сергєєва; тексти його листів; фотокопії документів жандармського управління; фото його сина біля пам'ятника батькові... Видіється, що й нарис варто було назвати «Революціонер Федір Сергєєв та його образ у творах Івана Кавалерідзе».

Такою вже, мабуть, була доля «прокаженого Івана» (саме так називав себе Кавалерідзе після заборони працювати над історичною тематикою) — залишатися під тінню своїх величних творів. Монумент Артему справді став символом Донбасу та свого часу й заслуговує на увагу, однак чи є цікавою в такій кількості інформація про Сергєєва — для нас залишилось загадкою. Адже досі немає ґрунтового дослідження творчості самого Кавалерідзе.

Kr

Володимир Дедов. Творчі здобутки Івана Кавалерідзе в Донбасі: Науково-популярний нарис. — Слов'янськ: видавництво «Печатний двор», 78 с. (о)

САКРАМЕНТАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ

Псевдомудреці на кшталт деяких наших парламентарів полюбують говорити складними туманними фразами, за якими намагаються приховати власну інтелектуальну нікчемність та неспроможність. Натомість мудреці справжні, не шахраї, говорять дуже просто й зрозуміло та при цьому вкладають у свої слова наймовірнішу по своїй глибині й значенню думку.

Андрій МОРОЗОВ

Саме таке завдання — донести до пересічного читача глибину й складність філософської проблематики — ставили перед собою автори проекту *Філософія сьогодні*. Попри переклад, який, на мою думку, дещо обтяжений діаспорною лексикою, відчувається, що шляхетний задум вдався. Учасники інтелектуальної дискусії, серед яких достатньо згадати засновника філософської герменевтики, видатного мислителя Ганса-Георга Гадамера й апологета практичної комунікативної філософії Юргена Габермаса, зазначають, що основна проблема полягає в тому, що філософії завжди закидали абстрактність і відірваність від повсякденного життя, і лише деяким вдавалися спроби наблизити філософію до реалій. Достатньо згадати такі прізвища, як Маркузе, Сартр, Фром, під впливом яких відбулися славновісні французькі революційні події травня 1968 року, і філософія вийшла з університетських стін на вуличні барикади.

Яке ж місце посідає філософія сьогодні, коли вона знову опинилася між тотальним нігілізмом та наукою, між політикою та фанатичними проявами релігійності? Виявляється, у ситуації, коли галузі науки все більш ускладнюються й відокремлюються одна від одної, а їхня мова формалізується й стає дедалі незрозумілішою, завдання у філософії дуже важливе — вийти на міждисциплінарний рівень і вказати загальний орієнтир науці та техніці, культурі та мистецтву, відповісти на сакраментальне запитання «навіщо?» Філософія повинна вказати, куди рухатись суспільству, не вдаючись при цьому до дешевого газетного моралізаторства.

Книга складається з 5-ти розділів, присвячених проблемам пізнання, моралі, політики тощо. Напруженість та глибину дискусії додав факт, що окрім професійних

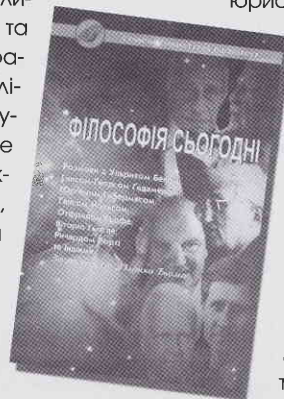
філософів у розмові взяли участь такі видатні постаті, як Ілля Пригожин, нобелівський лауреат із хемії, Карл-Фридрих фон Вайцзекер, відомий фізик, директор Інституту дослідження життєвих умов науково-технічного світу ім. М.Планка, та інші фахівці політики, юриспруденції, філософії права тощо.

Утім, найцікавішим, на мою думку, є останній розділ книги «Життя», де філософи обговорюють поставлене їм запитання — чого людям бракує в їхньому житті? Колись мудреці шукали міцних фундаментів, категоричних імперативів, остаточних очевидностей, на яких мало ґрунтуватися наше життя й пізнання цього світу. Але стався постмодерний переворот і — як наслідок — тотальний скепсис із приводу того, чи варто шукати такий фундамент,

такий центр нашого життя. Лише філософія, яка передбачає комунікацію заради «реконструкції», «відбудови» істини, може стати в нагоді в пошуці світоглядних орієнтирів, без яких людина не могла б помислити своє існування.

Kr

Філософія сьогодні: розмови з У.Бекон, Г.-Г.Гадамером, Д.Габермасом та іншими. — К.: Альтерпрес, 168 с. (о)

ПЕДАГОГІЧНИЙ «ІДЕАЛІЗМ»

Не так давно важко було знайти дівчинку, яка б не мріяла стати вчителькою або вихователкою, але ті часи, схоже, минулися. Хоча сьогодні вчителює переважно жіноцтво — великими педагогами, як і колись, стають чоловіки. Причини такого явища не є ані загадкою, ані темою даної рецензії.

Вікторія КАЛЕНЮК

Усе ще наболілою та до кінця не вирішеною проблемою сьогодення є недостатня кількість українських модерних наукових посібників з різних дисциплін. Праця **Омеяна ВИШНЕВСЬКОГО** *Теоретичні основи сучасної української педагогіки* є вагомим (528 сторінок!) внеском у спробу вирішення згаданої проблеми у сфері педагогічної науки.

Автор має солідний досвід — понад двадцять років пропрацював вчителем іноземних мов (що і засвідчив наведеними прикладами), а наразі є завідувачем кафедри педагогіки Дрогобицького ДПУ.

Автор постійно вдається до порівняльного аналізу розвитку педагогіки за панування комуністичної ідеології, провадить екскурс у історію або ж наводить приклади сучасних західних шкіл та напрямів, чим робить працю більш інформативною. Чимало уваги при-

ділено й питанням реформування системи освіти, подаються корисні поради (з посиланням на авторитети: Ушинський, Макаренко, Сухомлинський, Ващенко), але зрозуміло, що один чи кілька викладачів, навіть за великого бажання, не зможуть втілити їх у життя за існуючої старої недосконалої системи. Так, наприклад, наголошується на необхідності поглиблення релігійно-християнського виховання, пануванні абсолюту добра, при цьому автор відзначає, що викладання фізики на реалістичних засадах не тільки викликає можливість віри в Бога, але й «*вимиває зі свідомості дитини здатність духовного сприймання світу*». Цілком погоджуюсь з автором у тому, що мотивація навчання не повинна залежати від оцінок, а має бути внутрішньою; в тому, що учнів часто перевантажують зайвою інфор-

мацією; з необхідністю виховання мислячої, а не репродукуючої людини.

Але не можу визнати, що головною перешкодою розвиваючого навчання є праця кожної дитини «на межі своїх можливостей» і при цьому ставлення «складніших, вищих цілей». Це ж так і замордувати бідних дітей можна, і з ким ми тоді залишимося, кого будемо навчати? І це при тому, що автор, як справжній гуманіст, проти 6-7-годинного навчання. Вимоги до сучасного вчителя та учня здаються дещо завищеними.

Судить самі: на уроці мусить панувати «ідеалізм праці», тобто «*прагнення вчителя і учня робити все з орієнтацією на ідеал. І якщо постійно все робити досконало, то «ідеалістичне» ставлення до праці стає рисою характеру*». Чи можливо це втілити в життя? Над цим будуть міркувати студенти, для яких писаний посібник, і добре, якщо їх не залякають викладені положення і вони наважаться перевірити це на практиці.

Тож видається, що посібник, попри свою потрібність, носить швидше дорадчий характер і розповідає про те, як воно має бути в ідеалі, тоді як життя нав'яже нам свої реалії.

Кр

Омеян ВИШНЕВСЬКИЙ. *Теоретичні основи сучасної української педагогіки.* — Дрогобич: Коло, 528 с. (о)

КИПЛЯЧОГО РОЗУМУ МАГНІТ

Жанр популярного літературо- і мистецтвознавства, який так процвітав у 1970-80 і так активно відроджується в пострадянській Росії (особливо у Санкт-Петербурзі), у нас є незаслужено забутий.

Олег КОЧЕВИХ

Животі цей жанр лише там, де історико-мистецькі нариси становлять один із аспектів прибуткової краєзнавчо-путівникової ніші. Йдеться, зрозуміла річ, про Крим і зокрема про розвідки невтомного журналіста, заступника редактора газети «Слава Севастополя» **Леоніда СОМОВА**. Саме він за свої публікації єдиним із України удостоївся Великої Золотої Пушкінської медалі — 36 екземплярів якої видають у Росії раз на сто років. «Просвітницька діяльність Леоніда Сомова», відзначена у формулюванні високої московської нагороди, полягає в розшуку щонайменших рисочок, які пов'язували видатних митців із Севастополем.

Дрібниці, які потрапляють у коло уваги дослідника, гідні подиву. Так, Пушкін у Севастополі не був — але в одному з віршів Пушкіна було сім рядків (навіть не впроваджених у остаточний текст), про які Сомов аргументовано текстуально-порівняльно зробив висновок: ці рядки були нав'язані опи-

сом середньовічного Херсонеса, зробленим одним із друзів поета. Так само дослідникам не був відомий факт перебування Пастернака в Севастополі, але текстологічний аналіз пастернаківського «Лейтенанта Шмідта» таки доводить факт «сєвастополювання» поета. Так само, в одному з маловідомих петербурзьких журналів середини XIX століття він за нюансами мовлення (!) віднаходить заховану під псевдонімом єдину публікацію адмірала Нахімова.

Журналіста цікавлять не лише пов'язані з містом особи. Він може взяти окремий артефакт — чи то картину Айвазовського в місцевому музеї, а чи екземпляр першодруку «Слова о полку Ігоревім» 1800 р. у Морській бібліотеці — і детально за джерелами відстежити історію цієї речі. Обставини потрапляння до міста, обставини зберігання в революційне лихоліття, ева-

куація експонату під час війни — усе це описано цікаво й переконливо.

Єдине, що можна закинути авторові, — це постійне скоочування до радянських сатиричних штампів. Так, дорожні нотатки Марка Твена, який з усієї Росії був тільки у Севастополі, Ялті й Одесі, «сдобрені соусом ядовитого скепсиса і шапкозакидательством». А щодо перебування Пушкіна в Балаклавському Георгіївському монастирі розповідається: «*Монахи свои дела вели строго и основательно. На века оставили в толстенных амбарных книгах различного толка бытовую информацию...*»

О Пушкине же ни слова. Да и что представлял из себя для скуфьих голов изгой, которого за вольнодумные и дерзкие стихи царь предполагал сослать в Сибирь?». Боже, який потік мізерної лайки! І скільки треба мати в душі дріб'язкового й брудного, щоби отак прискิปатися й написати ці «скуфьи головы».

Найсумніше, що подібні стилістичні негарзди зовсім не є органічними світоглядові дослідника. Вони становлять показові прояви атмосфери міста Севастополя взагалі та газети «Слава Севастополя» зокрема.

Кр

Леонид Сомов. «Киплячий разум» магнит... (у літературно-історической харты Севастополя). — Севастополь: ЭКОСИ, 190 с. (п)

ІНОДІ КРАЩЕ СПІВАТИ

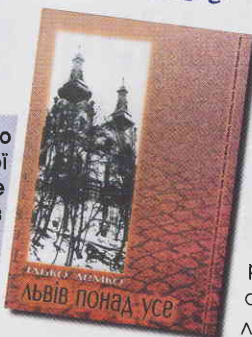
Не обов'язково бути етнологом, аби знати, що львів'яни з великою повагою ставляться до власного міста і до всього, пов'язаного з його історією. Такої любови, обожнювання, претензійності на західність, гоноровости тощо ще варт пошукати. До великої когорти пропагандистів рідного міста спробував долучитись й Ілько ЛЕМКО.

Вікторія КАЛЕНЮК

Особисто для мене назва **Львів понад усе** одразу прозвучала претензією на історико-краєзнавчий, культурно-просвітницький чи принаймні соціально-політичний зміст. Натомість із першої ж сторінки автор починає ділитись своїми спогадами. Оскільки пам'ятає він себе «з віку меншого, ніж три», то й спогадів назбиралося багатенько. Згадуючи, але в павзах (як п'ятихвилинний перекур) про вулиці Львова, історію окремих громадських установ, культових споруд, п.Лемко основну увагу

все ж зосередив навколо власної персони. Так ми вимушено дізнаємось про те, який у нього був вигляд із вікна, про перші життєві враження, про дитячі, юнацькі та зрілі роки. Автор також вважає за потрібне нагадати, яким було перше радіо, телевізор, аудіо та інша техніка, ціни на проїзд, їдло, питво, фрукти (Москва пригадується як місто помаранчів) і, звичайно, висловлює кілька «теплих» на адресу радянської книги. Одна велика ностальгія. Але про все це вже написано сотні томів. Очевидно, що цікавою книжечка може бути насамперед ав-

✉ 17.00 €

торові, його близькому оточенню та людям, які сумують за світлим радянським минулим. Варто було б лише змінити при цьому назву опусу (наприклад «мої спогади понад усе»), аби вона більше відповідала змісту й не вводила в оману.

Мушу зізнатися, що книжка через надмірний обсяг інформації особистого характеру та набридливих переповідань читається таким чином: «...у мене в роті з'явився смак пластиліну. Мої зуби справно й рівномірно долають м'який і в'язкий опір коричневої пластилінової кульки правильної форми... Кінчики зубів прорізують у пластиліні прямі рівчачки, утворюючи відбитки верхньої й нижньої щелепи. Нарешті кулька повністю перекушена й зуби верхньої щелепи мелодійно клацають об зуби нижньої. Процес закінчено.» **Кр**

Ілько ЛЕМКО. *Львів понад усе*. — Л.: Піраміда, 184 с. (п) (Рецензії див. також: **Кр** чч. 15, 21 '03)

ЗАХОПЛЮЮЧЕ НАУКОВЕ ЧТИВО

«Хроніка міста Львова» має промовисту присвяту: «Ясновельможному його милості панові Леопольдові Захер-Мазохові, кавалерові де Кроненталь, радникові високого цісарсько-королівського Крайового Уряду, директорові поліції Королівства Галичини й Володимирії і голові Галицького музичного товариства на доказ високої поваги — Автор».

Іван ЛУЧУК

Адресат присвяти невинновий, адже він відіграв у житті **Д.ЗУБРИЦЬКОГО** позитивну роль, ба навіть є припущення, що саме він посприяв ученому обійняти посаду впорядника міського архіву Львівського магістрату, де автор «Хроніки» й почерпнув матеріали для її написання. До слова, не слід плутати директора поліції Л.Захер-Мазоха із його всесвітньо відомим сином, письменником Леопольдом Захер-Мазохом, як це було зроблено в примітках до 50-томового видання творів Івана Франка.

Денис Зубрицький намагався бути (і був) украй об'єктивним, тому всі свої висновки базував на автентичних документах, багато з яких і наводить у тексті задля аргументації своєї ж об'єктивності. Між іншим, ці документальні вставки не гальмують читання книги, а навпаки — похваляють його. Яким би це не видавалось дивним, але «Хроніка» Зубрицького є напроцуд захоплюючим читвом. Так-так, саме читвом, хоч і науковим. У це слово я вкладаю той сенс, що його хочеться читати, не роблячи занадто великих пауз.

Хронологічні рамки праці Зубрицького охоплюють час від заснування Львова до початку австрійського панування.

А скільки в цій книзі цікавинок, яких більше ніде не знайдеш! Ходити львівським бруком і не знати «Хроніки» Зубрицького — якщо й не гріх, то бодай сором. Це стосується, звичайно, лише тих, хто взагалі ще книжки читає.

Кр

Денис ЗУБРИЦЬКИЙ. *Хроніка міста Львова*. — Л.: Центр Європи. 602 с. + XV с. (п)

САМПИСАВ — САМВИДАВ

24 березня в НСПУ відбулася велелюдна, як для Спілки, акція «**10 років нового київського самвидаву**». Організатори — Костянтин Коверзнев і Андрій Підпайий. У ролі «конферансьє» виступив Андрій Горбаль.

Через фарс-мажорні обставини акція пройшла без використання панк-індастріалу українських виконавців, а за формою була подібною на імпровізовану дискусію. Серед тих, хто висловлював свої думки про явище, означене як «новий київський самвидав» були Василь Рубан, Богдан Бойчук, Олександр Кириченко, Микола Сулима, Олександр Сопронок, Микола Горбаль. Про київські самвидавні й інтернетівські ресурси розповідали Віталій Муж і Павло Солодько. Коверзнев і Підпайий рефлексували з приводу власного самвидавнього досвіду.

Стосовно цифри — 10 років — присутні отримали вичерпну відповідь: роком народження «нового київського самвидаву» Коверзнев і Підпайий вважають 1994-й, коли вони дебютували й відродили давню практику розповсюдження текстів.

ЙМОВІРНЕ — ОЧЕВИДНЕ

Роман молоді письменниці **Яни ДУБІНЯНСЬКОЇ** «За горизонтом сна» номіновано на престижні «фантастичні» премії «Інтерпрескон» і «Бронзовий равлик». Киянка стає на прю з уже визнаними майстрами жанру з України Андрієм Валентиновим, Мариною та Сергієм Дяченками, Генрі Лайоном Олді, а також «монстрами» з Росії — Віктором Пелевінім, Святославом Логіновим, С.Вітіцкім (псевдо Бориса Стругацького) тощо.

Володаря премії «Інтерпрескон» визначатимуть голосуванням учасники однойменного конвенту фантастів, який пройде під Санкт-Петербургом на початку травня, а «Бронзового равлика» тоді ж єдиносібно присудить сам Борис Стругацький.

Кр

ВИ ШУКАЄТЕ КНИГУ?

Скористайтесь допомогою служби «Книга — поштою».

Будь-яку книжку з розміщених на наших сторінках із позначкою Ви можете замовити в нас та отримати на пошті післяплатою.

Для цього треба **надіслати нам замовлення**, в якому обов'язково **вказати**: автора книги, назву книги, назву видавництва.

Адреса для замовлення: ТОВ «Редакція газети «Книжник-review», а/с 135, Київ-70, 04070.

Повний прайс наших книжок Ви також можете замовити за адресою:

olga@elitprof.com.ua або ознайомитися з ним на сайті www.review.kiev.ua

17.00 грн

20.00 грн

24.00 грн

25.00 грн

25.00 грн

1. Тарас ФЕДЮК. Таємна ложа. — Л.: Кальварія, 160 с.(п) (Джв. тахож: Кр ч.11,12'03)

Час підводити ризику до кожного надходить по-своєму. І тоді треба лиш знайти ...декілька літер, що збереглись в непоганому стані, та не настільки, аби говорити, навіть якщо ці літери не ваші, а Федюка. Навіть якщо ані говорити, ані думати не хочеться. Краще прочинити двері до потягів і протягів, степу, спорожнілих спогадами накованих кімнат із хвостиком цигарки навздогін. Адже ...Річ у тому, що назавтра буде завтра Неодмінно...

2. Олександр ІВАНЕЦЬ. Любитель.. Вірші з трьох книг і з-поза них. Сер. «Критичні тексти». — К.: Критика, 112 с.(о) (Джв. тахож: Кр ч.20'03, 3'04)

Хоч цей український письменник і вважає, що його книжки реклами не потребують, він буде втішений зайвим підтвердженням власної популярності не лише на Рівненщині, Львівщині та в столиці, а у всенній неньці-Україні. «В нас гарна країна й паскудна держава, В нас люди хороші і кепський народ» — від такого стану речей іноді рятують усмішки.

3. Олег ЛИШЕГА. Снігові і вогню. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 95 с.(п) (Джв. тахож: Кр ч.4,7'03)

Хоч поезію ми фактично перестаємо читати, на поетах це не відображається: вони, долаючи нагромадження символів та метафор кількостілітньої письменницької практики, знаходять власні значення слів для вичерплення приватного бачення світу.

4. Україна Incognita. Антологія історичних етюдів. Під заг. ред. головного редактора газети «День» Лариси Івшиної. — К.: Українська прес-група, 400 с. укр., рос. мова. (п)

У вересні 2002 року побачила світ перша книжка з позначкою «Бібліотека газети «День» «Україна Incognita». Сучасні публікації, що вийшли на тематичних шпальтах «Україна Incognita» та «Історія та «Я», оповідають про кількостілітню історію нашої землі — від скіфів і сарматів до трагедій і звершень ХХ століття. ®

5. Дві Русі. Антологія історичних етюдів. Під заг. ред. головного редактора газети «День» Лариси Івшиної. — К.: Українська прес-група, 496 с. укр. рос. мова. (п)

Україна та Росія... Країни, такі близькі одна одній (настільки, що й досі живе і «процвітає» вкрай небезпечний міт про одну країну, один народ, одну спільну історію й, отже, — логічно продовжуючи, — спільну державу), проте водночас настільки різні! Чи все ми знаємо про їхню минуле — «спільне» й не зовсім? Чи всі історичні міти, стереотипи та просто забобони подолано у свідомості українців та росіян? Про це — у 68 статтях відомих істориків, культурологів, філософів, журналістів.

Обидві книги — дипломанти у номінації «Краща книжка про Україну» — V Київський Міжнародний книжковий ярмарок «Книжковий Світ-2003». ®

Кр

НОВИНКИ «КНИГИ — ПОШТОЮ»

№ п/п	Назва книжки	Ціна
	Т.ПРОХАСЬКО. НепрОсті. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	15,00
	Ю.АНДРУХОВИЧ. Московіада. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	13,00
	Ю.ПОКАЛЬЧУК. Озерний вітер. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	17,00
	Ю.ІЗДРИК. Подвійний Леон. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	13,00
	Т.ПРОХАСЬКО. FM «Галичина». — Ів.-Ф.: Лілея НВ	10,00
	В.ЕШКІЄВ, О.ГУЦУЛЯК. Адепт. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	08,50
	О.КРИШТОПА. Мистецтво склеювати черепки. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	10,00
	З.БЖЕЗІНСЬКИЙ. Велика Шахівниця. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	17,00
	О.СИЧ. Думки без дозволу. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	7,50
	С.ЛЕНКАВСЬКИЙ. Український націоналізм. Том 1. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	45,00
	Т.ГАВРИЛІВ. Знаки часу і спроби прочитання. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	17,00
	О.БОЙЧЕНКО. Щось на кшталт шатокуа. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	17,00
	Я.ПОЛІЩУК. Міфологічний горизонт українського модернізму. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	24,00

КНИГИ ЦЬОГО ЧИСЛА

№ п/п	Назва книжки	Ціна
	О.СТРАЖНИЙ. Храм Афродіти. — К.: Факт	15,00
	А.ЖУРАКІВСЬКИЙ. к. — Ів.-Ф.: Лілея НВ	12,50
	М.РЯБЧУК. Дві України: реальні межі, віртуальні війни. — К.: Критика	20,00
	С.ГОЦІ. Урядування в об'єднаній Європі. — К.: К.І.С.	24,00
	І.ЛЕМКО. Львів понад усе. — Л.: Піраміда	19,00
	М.В.ЛУКІНЮК. Обережно: міфи! Спроба системного підходу до висвітлення фальшуваль історії України. — К.: В-во ім. О.Теліги	23,00
	Маніпуляція свідомістю. ч.30 — Л.: Незалежний культурологічний часопис «Я»	19,00
	Н.ОЧКУР. Містичний вальс. Сер. «Коронація слова». — Л.: Піраміда	14,00
	Філософія політики. Короткий енциклопедичний словник. — К.: Знання України	59,00
	Філософія політики. Хрестоматія Т.1-4. — К.: Знання України	169,00
	Філософія політики. Підручник. — К.: Знання України	44,00

6 квітня

ТОП — березень 2004

літературно-книжкова проблематика в періодичі загального спрямування

Рейтинг укладений за сукупністю експертних оцінок регулярності появи матеріалів літературно-книжкової проблематики та резонансності окремих публікацій. Моніторинг здійснювався за 53-ма виданнями.

Кращі матеріали

1 (15) *		«Чим менше читає людина, тим нижчий поріг припустимості зла». Олександр Афонін — про те, що робити, щоб українська книга перестала бути раритетом (03.03.2004); <i>Іван ЦАРЮК</i> . «Найгірше те, що почала стиратися різниця між масовою й елітарною літературою». Леонід Кононович про віртуальне життя, агресивність та тонкощі перекладу (04.03.2004); <i>Марія МАЛЮС</i> . «Хочу, щоб наше національне багатство було порохом до останнього сентіма» (16.03.2004); <i>Тетяна ПОЛІЩУК</i> , <i>Наталія ТРОФИМОВА</i> , <i>Михайло МАЗУРІН</i> . «Носій суверенної інтонації» (20.03.2004)
2 (6)		<i>Елена РЫБАКОВА</i> . Логово муз (02.03.2004); <i>Александр БОЙЧЕНКО</i> . «Запад или Восток — везде холодный ветер...»; <i>Михаил БРЫНЬИХ</i> . Легкая глупость и тяжелый джаз Артоуро Переса-Реверте (09.03.2004); <i>Константин МОСКАЛЕЦ</i> . Министр альтернативного образования (16.03.2004)
3 (4)		Политиздат (01, 08.03.2004); <i>Алексей ПОПОВ</i> . Стихи и грехи (08.03.2004); <i>Круглый стол</i> . Что такое украинская книга?; <i>Бумажный пейзаж</i> (29.03.2004)
4 (2)		<i>Андрій БОНДАР</i> . Тяжкі жнива українського книговидавництва (06.03.2004); <i>Ірина КУЧМА</i> . Право першої ночі? Відкритий доступ; <i>Богдана КОЗАЧЕНКО</i> . Богуміла Бердиховська: Образ України в Польщі неоднозначний; <i>Ростислав СЕМКІВ</i> . Щось на кшталт рецензії (20.03.2004);
5 (1)		<i>Інна КОРНЕЛЮК</i> . Книжка року'2003: погляд з-за лаштунків (04.03.2004); <i>Антон БОРКОВСЬКИЙ</i> . Андрій Курков: Я хотів би, щоб мене поховали у Києві (10.03.2004)
6 (3)		<i>Віктор МЕЛЬНИК</i> . Анатомка літератури (03.03.2004); <i>Ярина РОМАНОВА</i> . Що таке суверенітет уяви і які в нього вороги? (13.03.2004); <i>Тарас ПРОХАСЬКО</i> . «Маю власний список авторів, які писали спеціально для мене» (24.03.2004); <i>Вікторія СТАХ</i> . Марина Гримич: Я ще пуп'янок... (25.03.2004)
7 (5)		<i>Наталія ДУДКО</i> . Українські best'и (04.03.2004); <i>Наталія ДУДКО</i> . Дмитро Сапіга: Працівники друкарні відмовлялися набирати маютки (11.03.2004); <i>Наталія ДУДКО</i> . Андрій Мокроусов: Україні потрібні насамперед авторські премії, а не видавничі... (25.03.2004)

8 (7) «Киевские ведомости»; 9 (-) «Львівська газета»; 10 (10) «Високий замок»; 11 (14) «Вечірній Київ»; 12 (9) «ПІК»; 13 (-) «Галицькі психоліги»; 14 (12) «Деловая неделя»; 15 (-) «Академия».

* у дужках — місце в попередньому рейтингу

1812 Народився автор «Минулого й дум», видавець «Колокола» й «Полярної зірки» Александр Герцен.

1896 Після перерви, що тривала понад 1500 років, в Афінах було відроджено сучасні Олімпійські ігри. Ініціатором і засновником Міжнародного Олімпійського комітету став французький барон П'єр де Кубертен (1863—1937). Спершу участь у іграх брали лише чоловіки, а з 1912-го було дозволено й жінкам.

1950 У Москві підписано Постанову Ради Міністрів СРСР з грифом «цілком таємно», де йшлося про скасування термінів заслання осіб, виселених з рідних земель упродовж 1944—1949; усі спецпоселенці вважалися висланими довічно.

1960 У Городку Рівенської області відбулася стихійна демонстрація віруючих, які протестували проти закриття церкви та перепрофілювання церковного приміщення.

1990 Міська рада народних депутатів Львова схвалила рішення про передачу собору Святого Юра греко-католицькій громаді міста.

7 квітня

1340 Помер Болеслав-Юрій II — останній князь Галицько-Волинської держави. По його смерті землі князівства потрапили під владу Польщі та Литви.

1770 Народився Вільям Вордсворт — англійський поет-романтик, представник «озерної школи», що наблизив поезію до народної розмовної мови. Автор маніфесту англійського романтизму.

1917 У Києві вийшло перше число газети «Нова рада» (головний редактор — А.Ніковський). Перший номер газети містив програмну статтю М.Грушевського «Велика хвиля» та відозву ради ТУП.

1929 Під пером Володимира Свідзінського народилися рядки:

Уже понурі оболоти
На марах сонце понесли
В глибоку падь глухої мли.
Тихо в долині.
Сірий вечір заповпав
лапи в мох.

На полонистій обочі
Горбато вистромляється
з землі каміння.
Внизу, безокий,
волохатий,

Заколотився над водою.

Великий камінь встає —
Тихо.
Великий камінь нащурив ухо —
Тихо в долині. Ніч.
Великий камінь глянув на мене.
Ніч.

1943 Альберт Гофман (Hoffman) цього дня у своїй швейцарській лабораторії вперше синтезував «LSD».

К*

ФОНД СПРІЯННЯ РОЗВИТКУ МИСТЕЦТВ

квітнева програма

6-18 — Художня виставка «Історії одного міста»: *Лариса Пуханова* (живопис) та *Вадим Жуковський* (скульптура).

Мистецька вітальня

8 — Цикл «Театр зблизка»: моновистава «Ревізор», або «Двадцять років потому» у виконанні Заслуженого артиста Росії Петра Мironова.

Мистецька вітальня

9 — II загальноукраїнська виставка графічного дизайну «Життя шрифту».

Національна спілка художників України

15 — Цикл «Кіноклуб» (спільно з Міжнародним інститутом глибинної психології) — (перегляд та обговорення худ. фільму).

Мистецька вітальня

20-30 — Художня виставка: *Володимир Зайченко* (графіка і відеоарт).

Мистецька вітальня

До Року Польщі в Україні!

21 — Цикл «Музичні діалоги»: «Україна-Польща» — Твори композиторів Полісся викону-

ють музиканти міста Житомира.

Будинок вчених АН України

21-25 — П'ятий Міжнародний театральний фестиваль моновистав «Відлуння».

Театр «Колесо»

21-30 — Міжнародний джазовий фестиваль «Дніпрогастроль».

Київ — Львів — Харків — Донецьк — Одеса

23-25 — IV Міжнародний фестиваль сучасної хореографії «Весна танцює — 2004».

Національна музична Академія ім. П.І.Чайковського

23-25 — Десятий ювілейний Міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «Два дні й дві ночі нової музики».

м.Одеса

28 — Цикл «Музичні діалоги»: «Україна-Іран» — Вечір іранської музики та поезії у виконанні студентів Національної музичної Академії (оригінальна іранська музика на народних інструментах з вокалом, читання перської поезії)

Мистецька вітальня

Ж БЧ

ПЕРЕДПЛАТА
2003/2004

де можна купити "Кг"

Дніпропетровськ

вул. Столярова, 10, оф.8

778-00-93

"Бібліотека прес-інформ"

Дніпропетровськ

вул. Набережна Леніна, 15а

744-16-61, 744-14-35

ТОВ "Фірма "Меркурій"

Донецьк

вул. Артема, 84

381-09-32

"Ідея"

Запоріжжя

вул. Леніна, 152в, 405

61-10-71, 49-00-44

ПП "Випорхонюк"

Київ

вул. Генерала Шутова, 9

456-76-79

ТОВ "Бізнес Преса"

Київ

вул. Мала Житомирська, 11, к.2

228-00-24, 228-61-65

ТОВ "Фірма "Періодика"

Київ

вул. Набережно-Лугова, 7

290-77-45, 573-96-49

АТЗТ "Самміт"

Львів

вул. Генерала Чупринки, 71, 117а

97-15-15, 97-02-18

РА "Львівські оголошення"

Миколаїв

вул. Дунаєва, 36

47-35-03, 47-25-47

ТОВ "Ноу-Хау"

КИЇВЩИНА

книгарня "БУКВА"

(вул. Льва Толстого, 11/61)

книгарня "ЗНАННЯ"

(вул. Хрещатик, 44)

книгарня "КАЗКА"

(вул. Райдужна, 15)

книгарня "НАУКОВА ДУМКА"

(вул. Грушевського, 4)

книгарня "ОБЕРЕГИ"

(вул. Саксаганського, 40/85)

книгарня "ОРФЕЙ"

(пр. Червоних козаків, 6)

книгарня "СЯЙВО"

(вул. Велика Васильківська, 6)

книгарня КМ Академії

(вул. Сковороди, 2)

книгарня "МИСТЕЦТВО"

(вул. Хрещатик, 24)

кав'ярня-книгарня "БАБУЇН"

(вул. Б.Хмельницького, 39)

Ятка Костянтина РОДИКА

(Андріївський узвіз, 2в)

інтернет-магазин "БАМБУК"

(www.bambook.com)

торгівельний центр "КВАДРАТ"

(пл. Слави, ятка "Українська книга")

книжковий базар "ПЕТРІВКА"

(ряд 51, місце 5, 6)

мережа кіосків "ФАСТИВПРЕСА"

ІВАНО-ФРАНКІВЩИНА

книгарня "КРЕДО"

(м. Калуш, пр. Лесі Українки, 14)

книгарня "АЗБУКА КЛАСИКИ"

(м. Коломия, ТЦ "Водолей")

книгарня "БЕРЕГІНЯ"

(вул. Січових стрільців, 15)

мережа кіосків "ЗПС"

поштові відділення УКРПОШТИ

ДНІПРОПЕТРОВСЬК

книгарня "КНИЖКОВИЙ СВІТ"

(вул. Леніна, 11)

книгарня "ТЕХНІЧНА КНИГА"

(вул. Карла Маркса, 40)

книгарня "ПРИДНІПРОВСЬКА"

(вул. 60-річчя Жовтня, 2)

книгарня "КНИГИ" №6

(вул. Воронцова, 9)

книгарня "КНИГИ" №85

(вул. Косіора, 36-а)

книгарня "КНИГИ" №116

(вул. Калінова, 53)

поштові відділення УКРПОШТИ

ЛЬВІВЩИНА

книгарня "ГЛОБУС"

(вул. Галицька, 12)

книгарня "КНИГАРНЯ НТШ"

(пр. Шевченка, 8)

книгарня "УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ"

(пр. Шевченка, 8)

книгарня "ЕНЕЙ"

(вул. Тургенєва, 52/7)

книгарня "ЦЕНТР УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ"

(вул. В. Великого, 34)

книгарня "СКАРБНИЦЯ"

(вул. Фурманська, 5/28)

мережа кіосків "ТОВ ПРЕСА"

ЧЕРКАСИ

мережа кіосків ТОВ "ПРЕСА"

ЧЕРНІВЦІ

книгарня "ЦЕНТР УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ"

(вул. Центральна, 10)

книгарня "НАУКА"

(вул. Заньковецької, 4)

ЛУЦЬК

мережа кіосків "ІНТЕРПРЕС-ЛУЦЬК"

УЖГОРОД

книгарня "КОБЗАР"

(пл. Корятівича, 1)

ЧЕРНІГІВ

поштові відділення УКРПОШТИ

ВІННИЧИНА

мережа кіосків ТОВ "ПРЕСА"

ОДЕСА

книгарня "ЕПОС"

(вул. Троїцька, 28)

РІВНЕ

книгарня "ДРУЖБА"

(Майдан незалежності, 5)

книгарня "ЗНАННЯ"

(Майдан незалежності, 5)

книгарня "СЛОВО"

(вул. Соборна, 57)

поштові відділення УКРПОШТИ

ДОНЕЦЬК

передплатне агенство "НВП "ІДЕЯ"

(вул. Артема, 64)

ціни на передплату

3 місяці	15,15
6 місяців	30,30
12 місяців	60,60*

* всі ціни вказано у гривнях

НАШ INDEX

21644

